

F. BARTHOLEMEVS CARRANZA MI-
randen. instituti Sancti Dominici.

AD LECTOREM.

Christianae Lector cum pararem praesens
sanctorum Conciliorum compendium,
uenit in mentem, praemittere in ipsius
operis uestibulo quarundam controuer-
siarum explanationes quibus hoc seculo
potissimum Christi Ecclesia exagitur
quoniam circa earum ueram cognitionem, rectam & ple-
nam Conciliorum notitiam tenere difficile est, praesertim
quando hostes Ecclesiae nullum non mouent lapidem, si qua
possint Ecclesiae, Pontificum, Conciliorum, scripturarum Ca-
nonicarum auctoritatem aliqua ex parte labefacere. Neque
in his tamen omnibus usquequaq; inter ipsos conuenit ortho-
doxos quo circa ex re Lectoris esse putauit, primum omnium
de Ecclesiae auctoritate mox de canonicis scripturis, deinde de
potestate Episcopi Romani, postremo de ipsis Concilijs quo
ad fieri potuit breuiori compendio ipsam rei ueritatem demon-
strare & explicare.

PRIMA CONTROVERSIA.

Quanta auctoritas tribuenda sit consuetu-
dinibus ecclesiae quae per manus ad nostram
usque aetatem durarunt, ab Apostolis, & antiquis
patribus, & an sit certa Regula ecclesiae, siue ec-
clesiasticae traditionis auctoritas.

Pro Intelligentia primae controuersiae, ab ipsa
nominis notione exordendum est. Ecclesia la-
tine multitudinem, ceterum aut conuentum signi-
ficat. Graeca enim uox est. multitudo filiorum
Israel. Graece dicitur ecclesia filiorum Israel. Ali-

quando locus ipse ubi cōuenit multitudo, dicitur ecclesia. Hinc ecclesiastes dicitur concinator. Isidorus i suis ethimologjs uult distinguere, inter Sinagogā & ecclesiam, quia Sinagoga dicitur à congregatione, ecclesia uero à conuocatione, Conuocantur soli homines, cōgregantur autem etiam & bruta. Nō puto hęc dicta secundum proprietatem uocabulorum, nā Græci promiscue utuntur utraq; uoce, pro quacuncq; multitudine cōciliata in una aliqua societate. Hinc usurpatum est nomē ecclesie in scripturis & ecclesiasticis scriptoribus ad designandam societatem hominum conuenientū in fide cultuq; Dei ac eadem religione ad finē supernaturalem cōparandum. De quibus consule Hiero. d. 93. Cipria. 24. q. 1. Sed quoniam est uera & falsa religio, hinc necessario duplicem esse dicimus ecclesiam, sanctam scilicet ecclesiam, quæ rectam de Deo fidem seruans uera religione Deum uerū colit & adorat, & ab eo solo salutem suam expectat, & aliam ecclesiam quæ in omnibus non ita sincere, & recte sentit ut illa, sed est ubi aberrat, appellaturq; ecclesia Sathanæ, quam sacrę literę ecclesiam Impiorū & malignātiū appellant. Illa uero prior simpliciter & sine adito ecclesia uocatur. Istę sunt duę illę ciuitates mysticę significatę per duas illas ciuitates, quarū alteram edificauit Abel, alteram Cayn, de quibus August. late in libris de ciuitate Dei. Ad horum tamen clariorē noticiam annota quod Dei ecclesia una est, & catholica, quam profitemur iuxta symbolū Nicenę synodi, una inquam nullo tempore con-

Duplex ecclesia.

clusa, nullo certo loco, nulla natione aut gente, nullo deniq; populo determinata, sed ut est generalis, sic palmites suos in orbem uniuersum per tēpora quolibet præterita & præsentia & futura extendit, & quæ à formatione Adæ primi hominis ad finem usq; seculi eadē fuit, & est, & erit semper, sub uno capite conditore generis humani & redemptore filio Dei. Habuit hæc ecclesia suum initium in primis illis parētibus, deinde per grades creuit, habuit progressus, & incrementa sua, usq; ad hanc diem, ut recte possis dicere ab initio suo, usq; ad tempora Noe habuisse Infantiam suam: quo tempore quam pusilla & modica fuerit hæc nostra catholica Dei ecclesia, ut merito possimus intelligere, infantiam tunc agere satis indicat & sacra ipsa & aliorum scriptorum historia. A Noe uero usque ad initium Abrahami, & sub Abrahamo usq; ad Mosē habuisse pueritiā suam: sub Mosē uero egit adoleſcētiā: & sic in adoleſcentia accepit à Deo pedagogū & legem ad coercendas trāsgressiones, & ut quidam pedagogia duceretur ad Christum, ut testatur Paul. Lex pedagogus fuit ad Christū: & ita umbris cerimoniarum & multiplicib; figuris erat ibi adumbrata ueritas euangelij, quo circa nō poterant filij Israel primum intēdere in apertā reuelatamq; faciem Mosi, hoc est, in nudam claramq; ueritatem eorum, quæ per Mosē figuris illis significabantur, sed necesse habebat uelare faciem suam quotiens à cōspectu & colloquio diuino prodibat ad populū. Plus enim lucis fidei acceperat tunc ec-

De statibus ecclesie.

Galat. 4.

Galat. 4.

eclesia sub Mose quā unquā ante acceperat, sic enim loquitur dominus de prioribus patribus Abrahamo, Isaac, & Iacob, nomen meum Tetragramaton nō indicaui eis, significans se illud Moli prealij indicasse, cui loquebatur facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum, quod minime fecit cū alijs. De ea ecclesia dicit Apostolus: quanto tempore heres paruulus est, nihil differt à seruo, cū sit minus omnium, sed sub tutoribus & actoribus est usq; ad p̄finitum tempus à patre: Ita tunc adolescens erat ecclesia & sub tutoribus agens: adolescentiæ uero solent adhiberi pedagogi & magistri, ab adolescentia transitur ad iuuentutem, hanc ætatem egit ab inducto populo Israelitico, in terram promissionis per Ioseph, & sequentes Iudices, & per Reges & Prophetas educato usq; ad aduentum Saluatoris domini nostri Iesu Christi, quo tēpore quāuis à Pedagogi cura non sit exēpta clarissimas de Christo eiusq; ecclesia & regno uniuersiq; nostre fidei mysterijs per Dauid, Esay, reliquosq; Prophetas reuelationes accepit.

Galat. 4.

At ubi uenit plenitudo temporis, ut inquit Apostolus. Misit Deus filium suū natum ex muliere, natum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret. Nam lex (ut diximus) pedagogi tantum defuncta officio neminem ad perfectionem aduxerat, nullum saluauerat, at Christus ubi uenit etiam dudum de crucis patibulo corruscabat Euangelium, uelut illud ueteris testamenti scissum est, iam legis abdita & recondita patuerunt, & uelamen illud posuit

super faciem Mosis abstulit, & claram illam euangelice lucis ueritatem sub ritibus, & cerimoniajs oblectam & inclusam palam toti mūdo manifestauit, quam ecclesiam cōpletis nostre redemptionis mysterijs deletisq; cyrographo, illo quod aduersus nos erat, crucisq; affixo, reuersus Christus ad patrem, Apostolorū suorum misterio ex omni gente quę sub celo est, talem sibi congregauit & construxit ecclesiam, qualem in ueteri illa Sinagoga & tabernaculo & sacerdotio figurat & adūbrat. Nam omnia illa figuram fuisse nostre ecclesie passim traditur à Paul. Vides Christiane Lector quomodo una est catholica Christi ecclesia, nō diuersa ab illa ueteri, utraq; cōnectente illo angulari lapide Christo Iesu. Est igitur una & quodāmodo diuersa, est uetus illa, sed nouata à Christo, per Apostolos, & usq; ad finē seculi per Apostolicos uiros propaganda: Donec in gloria suo capiti sine macula & sine ruga coronanda copuletur, quę propter nouum statum & ordinem quem à Christo assumpto accepit, non infrequenter ab ecclesiasticis scriptoribus dicitur noua & diuersa ecclesia à priorē, & orum habuisse ab Apostolorū collegio.

Vna est igitur Christi ecclesia, sed quo uinculo in unitatem ecclesie catholice colligetur Christi fideles, ipsius ecclesie membra, id nūc est expediendum. Verus cōtrouersia est, apud quos sit ecclesia uera. Tēpore Augustini Donatus Apher dixit, quod apud eos solum esset ecclesia, contra clamabat Augustinus. Vocari Donatiste dicebant, quod sola charitas & gra

Apud quos sit uera ecclesia.

Quomodo ecclesia
distinitur
Lutherani.

Math. 25.

2. Timo. 2.

Peccatores non
sunt extra ecclesiam.

tia colligarentur fideles in ecclesia. Post alius
Apostolus Sathane Ioannes Hus, quod sola
gratia pdestinationis colligaretur Christi cor
pus, ita ut non tantum peccatores, sed nec pre
sciti existentes in gratia, pertinerent ad eccle
siam. Lutherani nunc sic diffiniunt ecclesiam,
est congregatio iustorum vere credentium. Ho
rum omnium intelligere nequeo impia magis
an stultior sit assertio. Vtrosque aperte danavit
Christus suo ore, qui dixit: Simile est regnum
celorum sagine misse in mari, quae bonos pisces
& malos contineret. Rursus & in parabola nu
ptiarum serui egressi in vias congregauerunt
omnes quos inuenerunt bonos, & malos, &
implete sunt nuptiae discumbentium. Et iterum
Mathei. 25. Simile est regnum celorum decem
uirginibus, quarum quinque prudentes, quinque
autem erant fatuae. Quibus parabolis regnum
celorum, hoc est, ecclesiam suam nobis Chri
stus declarauit, nec minus illud ipsum demon
strauit dominus, Math. 17. Cum peccatorem in
nos fratrem iussit denuntiari ecclesiae & contu
macem & inobedientem, extra ecclesiam fieri.
Et Apostolus in domo magna ecclesiae non so
lum uasa aurea, & argentea, sed lignea, & ficti
lia, esse praedicat: quaedam in honorem, quaedam
in contumeliam.

Ex quibus colligitur, & iustos & peccato
res ad Christi ecclesiam pertinere, nam & Iu
das ministerium Apostoli habebat in ecclesia,
cum esset sceleratus & malus. Ideo peccatores
non sunt extra ecclesiam, sed adherent suo capi
ti saltem sicut paleae tritico, ut significanter di

xit Augustinus. 7. contra Donatistas.

Secundo colligitur Paganos ad ecclesiam non
pertinere, cum Paulus dicat eos esse foris. De
haereticis autem disputatur a recentioribus Theo
logis, an pertineant ad ecclesiam. Nam apud ue
teres non uertebatur in dubium, cum Ciprianus
dicat in epistola ad Rogatianum, eos esse egres
sos de ecclesia & altare profanum foris collo
casse. Ad eum modum loquitur & Hieronymus. Sed di
sputatur, quoniam utrinque sunt rationes non
inaparentes.

Primo Paulus dicit, de his quae foris sunt non
iudicat ecclesia, sed iudicat de haereticis, ergo
non sunt extra ecclesiam.

Secundo haeretici tenentur legibus ecclesiae,
haereticis, ergo pertinent ad ecclesiam.

Tertio sunt baptizati, & deserunt caracte
rem Christi ergo &c.

Sed his non obstantibus, respondetur, haere
ticos, & schismaticos non pertinere ad ecclesiam.

Probat primo ex suo nomine, esse schismatici
cos est esse sectos & diuisos a corpore, hoc si
gnat nomen schismatis graece, & idem haeretici,
hoc est diuersa sequentes, & non uniti ecclesiae.

Secundo sic habet sententia doctorum, &
uniuersales ecclesiae, haereticos esse separatos
ab ecclesia.

Tertio Paulus ad Ephes. 4. Inquit, quod his
tribus rebus continetur ecclesia, & colligatur
eius membra, puta uno domino, una fide uno
baptismate, uno deo, & est pater omnium &c.
Sed non est conuenientia inter haereticos & ec
clesiam in unitate capitis fidei & sacramento

Pagani non p
tinent ad eccle
siam,
1. Corin. 5.

Haeretici sunt
extra ecclesiam.

rum ergo &c.

Quarto firmiter de summa Trinit. &c. dicitur una est ecclesia extra quam nemo saluatur & haereticos non posse saluari quia sunt extra ecclesiam ergo &c.

Ad obiectionem inoppositum facile respondetur propter susceptam religionem ius habet in illos ecclesia.

Excommunicati pertinent ad ecclesiam.

Est & aliud quod ab eisdem disputatur, an excommunicati sint extra ecclesiam. Videtur quod sic, quia idem est, excommunicatum esse, quod reiectum & prescissum à corpore Christi, ergo sicut haeretici sunt extra ecclesiam, & excommunicati.

Respondetur quod non sunt extra ecclesiam sicut haeretici, quia distat excludi à communione bonorum ecclesiae & gratiae, quia pia mater ecclesia suarum clauum potestate, membra quaedam arida intus mortua & à spiritu vitae separata reiecit, & exclusit à communione sui corporis, quod medicinali quadam poena fit in bonum eius, qui excluditur, uel aliorum membrorum, cum alioqui habeant integram fidem, & sint catholici.

Quo uinculo colligitur ecclesiae membra.

Ex quibus collige, quo uinculo colliguntur Christi fideles in unitate ecclesiae catholicae.

Ipsam est quod annotatur à Paul. unus Dominus, una fides, unum baptismum, hoc est, in unitate fidei & sacramentorum.

Primum principium Trebus religionis ecclesiasticae traditio.

His premis, Respondetur ad primam controuerisiam. Primum principium certum & infallibile ex quo potest demonstrari aliquid esse uerum & indubitato tenendum in fide & religione Christiana, est, sine aliquo scripto eccle-

CONTRouerSIA.

siastica traditio & uniuersalis ecclesiae communis definitio. Bisariam accipiunt aliquid fideles ab ecclesia. Primo per traditionem & eam antiquatam sine aliquo scripto, ut de baptismo paruulorum refert Origenes. Secundo per definitionem in scripto, ut de processione spiritus sancti à patre & filio in concilijs definita.

in comment. p. 1. Roma.

Hanc regulam eripere conantes haeretici à Deo confussa dubia incertaque reddunt omnia, ut nec ipsa scripturae auctoritas (quā solam uolunt esse certam regulā fidei) illis certo constare possit, quocirca demonstratur conclusio sic, sed prius sunt haec clauis assumenda.

Prima clauis. Religio, fidesque Christiana ad supernaturale hominis finem expectat, & propterea lumen humanae rationis excedit, & ab alio supernaturali lumine dependet puta à Deo ipso reuelante & testificante. Hec omnia omnibus sunt indubitata. Ex quibus colligitur secunda clauis.

Secunda clauis

Soli diuinæ infalibilibus ueritati inita fides nostra & religio, quae diuina ueritas hominibus suū finem, ad quem conditi sunt, & media, quibus ad Deum puenire debeant reuelare & ordinare dignata est: quoniam ad utrumque per se infirma est humana natura. Hoc est igitur primum nostrae fidei & religionis principium certum & infallibile, diuina ueritas quae nec falli potest, nec fallere, ad quam reducere oportet, quae cumque tenemus ad fidem religionemque pertinet. Ex quibus principijs colligitur sic conclusio.

Si omnes uocē audiremus nobis intus, aut à dextra loquentis Dei, & docentis necessaria

cognitu, certiq; essemus Deum esse, qui intus nobis loqueretur, aut extra, nihil dubitarem? Deo testificanti credere, nec incideret in controuersiam quod ad fidem religionemq; nostram certo pertineret, quoniam omnia & sola illa crederemus necessario tenenda, quae certo nobis constaret à Deo reuelata. Sed non semper per se ipsum nobis omnibus loquitur Deus, nec per se docet, aut proponit necessaria omnia, quae uult nos credere, ideo multae frequenter in ecclesia incidunt ambiguitates & fluctuationes. Ergo necesse est aliam habeamus regulam infalibilem, ad quam necessario reducendum sit quicquid ad fidem religionemq; nostram certo pertinere, oportet credi. In qua reductione ad ipsi? fidei nostrae meritum & profectum, difficultatem non nullam inesse uoluit diuina prouidentia, ut non nihil ad fidem pius cooperaretur affectus, nam Deo ita nobis palam loquenti testificationi quis posset non credere? Deinde ferme compulsi crediderimus, ut demones qui credunt & contremiscunt.

Vel saltem crederemus ut Thomas, qui non lenti credere discipulis testificantibus se uiderisse uiuentem Dominum, nisi ipse suis oculis inspicisset, & manibus tractasset, dixit Dominus, quia uidisti me Thomas credidisti. Beati qui non uiderunt, & crediderunt. Non pronuntiavit Thomam beatum (sicut ante Simonem credentem, & consentientem eum esse Christum filium Dei uiui) sed eorum fidem beatitudinis premio dignam predicauit, qui non uidentes crediderunt, sed Thomas dixit, tu credis, quia uidisti & palpasti, nihil magnum facis, illi demum beati erunt, qui non ui-

dentes, in me credituri sunt. Hi sunt, qui nunc ecclesiam catholicam audientes credunt quae ab ea in scripturis, uel sine scripto aliquo traduntur. Cum ergo immediate Deus nobis non loquatur, sicut olim fecit prophetis, hanc debemus habere pro infalibili regula, per quam regulari debent, quae ad religionem nostram pertineant. Ergo haec debet esse prima & infalibilis regula rerum ad fidem pertinentium, & eorum etiam, quae per scripturas nobis traduntur, & ipsarum scripturarum.

Haec ecclesia quae nobis proponit quae ad religionem pertineant immediate & regitur, & docetur à Christo, ergo non potest falli. Patet antecedens, quoniam ipsa est, & uocatur corpus Christi, & Christus caput ecclesiae, & est futurum perpetuum caput illius: ergo necesse est corpus ab illo regatur, & ipsum caput influat in membra, ergo non magis potest falli quam ipsum caput. Quamuis aliqua membra etiam propria, ut praelati sint mali, in propositione tamen eorum non reguntur suo sensu, sed alieno.

Item ecclesia uocatur, & est sponsa Christi, ut in canticis cap. 4. Sponsa mea, hortus conclusus, fons signatus, &c. Si ergo Christus habuit hanc sponfam, & non fuit bigamus assumens aliam, necesse est perpetuo regatur ab illo. ad Ephe. 5. Mulieres uiris suis subditae sint, sicut domino, quoniam uir caput est mulieris, sicut Christus caput est ecclesiae, & sicut ecclesia subiecta est Christo, ita & mulieres &c. Et ibi. Sicut Christus dilexit ecclesiam, & se ipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret &c. Et infra. Nemo car-

Ecclesia non potest falli.

PRIMA

nem suam odio habuit, sed nutrit & fouet eam, sicut & Christus ecclesiam. Deinde de uiro & uxore. Erunt duo in carne una, sacramentum hoc magnū est. Ego autē dico in Christo & ecclesia. Vides quomodo & nutritur, & fouetur ecclesia à Christo, sicut à te tua caro. Hunc fontem signatum relinquentes hæretici, secerunt sibi cisternas &c. Eidē pollicitus est Dñs. Ecce ego uobiscū sum omnibus diebus usq; ad cōsumationem seculi. Et Apostolus de eadē. 1. Timot. 3. ecclesia Dei, quæ est fundamentū & colūna ueritatis &c. Item Ioannes. 14. Ego rogabo patrem & alium paraclētū dabit uobis; ut maneat uobiscū in æternū, spiritum ueritatis, ille uos docebit omnia. Non relinqūa uos orphanos &c. Hoc promissit cunctis fidelibus, quia cap. 17. Inquit. Pater nō tantū pro his rogo, sed pro his, qui credituri sunt per eos &c. Vnus paraclētus fuit Christus, quo cū fidelibus conuersante ecclesia nō potuit errare; loco sui missus est spiritus sanctus alter paraclētus, quo regente & docente æque nō potest errare q̄ cū regeretur à Christo, ergo nec nunc cū regatur & doceatur ab eodem.

Item Math 16. super hanc petram edificabo ecclesiam meam; & parte inferi nō pualēbunt aduersus eam. Relatiui, eam omnes referunt, ad ecclesiam &c. Sed hęc est illa ecclesia, quam Dñs fundauit supra illam petram, & Petrum illū Symonē confitentē Christū filiū Dei uiuū. Eiusmodi testimonijs demonstrant hanc ueritatem successores Petri Leo primus æque sanctus & doctus ad Augustinam epistola. 14.

CONTROVERSIA.

& ad Theodorum epistola. 69. Et Iulius primus suis decretis, adducens illud ex Psal. 47. Circumdare syon & cōplectimini eam. Postremo est articulus in symbolo Nicenæ fidei. Credo sanctam ecclesiam & sanctorū cōmunionem. Credere sanctā ecclesiam est credere, q̄ in terris sit cōgregatio fidelium, quæ regatur ab spiritu sancto, & quæ totam spem suam figit in unum Christum.

De his tractarunt recentiores latissime, Cardinalis Caietanus duobus opusculis. Itē Cardinalis de Turrecremata in uolumine de summa ecclesiæ. Ioannes Driedo. de ecclesiasticis dogmatibus, lib. 4. c. 2. Et nouissime Albertus Campensis in primo lib. ecclesiasticę hierar.

Sit igitur primū principiū rerū ad religionē pertinentium, Ecclesia, siue ecclesiastica traditio per scripturam, uel per antiquatum usum extra aliquam scripturam.

Per hæc potest patere ad primam Controversiam.

SECUNDA CONTROVERSIA.

Ad idem pondus habeant diuine scripture.

Ad secundā dubitationē respondetur esse secundū principiū nr̄e fidei, canonicā scripturā.

Subnascitur dubiū, quid uocemus scripturam Canonicā. Si roges, an omnes libri q̄ sunt in uolumine Bibliorū sint Canonici. Respondetur hos esse distinguēdos in tres classes. Prima est eorum librorū, quos omnes ecclesiastici scriptores reiecerunt, & cōmunis cōsensus ecclesię exclusit à Canone, ut sunt. 3. & 4. Esd. 3. & 4. Machabeorū. Ex quibus nō summitur

Primū principiū rerū ad fidem pertinentiū, Ecclesia,

S E C V N D A

Qui libri sint
Canonici.

De apocalyp.
disputat Euseb.
in histo. eccle.
siast. 11. 7. c. 23.

Duo lib. Ma
chabeor. ca-
nonici.

Apocalip. Ios
ns canonici.

efficax argumentū ad probandam aliquā veri-
tatē nr̄e fidei, quous permittat ecclesia eos legi.

Secunda classes est aliorū librorū de quibus
olim fuit controuersia inter catholicos, ut est
liber Iudith, Tobie, Sapientia, & Ecclesiasticus,
& duo Machabeor., & Baruc. In nouo Testa-
mento liber Apocalipsis cum auctore, & Epi-
stola ad Hæbreos cū auctore. Epistola Iacobi
secunda Epistola Petri. Duæ epistolæ Ioannis.
De sex prioribus libris pertinentibus ad uetus
testamentum olim disputabatur, an haberent
Canonicā auctoritatem Hieronimus in prolo-
go Galeato dicit nō esse Canonicos, sed inter
hagiographa numerādos. Sed iam exclusa est
omnis disputatio recipiēte eos ecclesia & enu-
merante inter Canonicas scripturas, ut habes
in Concilio Carthaginensi. 3. cap. 47. cui inter
fuit & subscripsit Pater Augustinus, ubi legit.
Placuit p̄ter scripturas Canonicas nihil in ec-
clesia legatur sub nomine diuinariū scriptura-
rum. Sunt autē Canonice scripturæ &c. Recē-
sentur inter eas p̄dicti, excepto Baruc, de quo
ibi nulla fit mentio. Idē in cōcilio Florentino.
liber Sapientie & Ecclesiasticus secundū ma-
teriam sunt Salomonis, licet ille collectus sit a
Philone Iudæo, & iste a Iesu naue, ut uolunt
Augustinus, & Hieronymus.

De secūdo Machabeor. olim fuit maius du-
bium nūq̄ legitur in Canone Hæbreor., nisi
solus primus: sed ecclesia Christiana excepit
illum, ut duo priores publice legerentur.

De libris noui Testamenti de Apocalipsia
Ioannis, q̄ sit in Canone & q̄ sit Ioānis Apo-

C O N T R O U E R S I A .

stoli, habes in cōcilio Carthagin. 3. ca. 47. & in
Decree. Gelasii papæ edito in synodo. 70. Ep̄or.
& Tolerano. 4. expressius ca. 16. & Floren. Idē
de duabus epistolis eiusdē Ioannis Apostoli.
Ite Apocalyp. ab Apostolo Ioanne scriptū ad-
serit Iustinus, & Origenes, ut refert idē Euseb.
lib. 6. ca. 18. ubi probat. 3. epistolas, quas nunc
legimus Ioannis Apostoli.

De epistola ad Hæbreos insignē temeritatē
puto dicere q̄ nō sit catholica, nūq̄ a catho-
licis scriptoribus fuit explosa. Quod autē au-
thor fuerit Paulus Apostolus, istud olim fuit
maxime in Cōtrouersia: nunc tota ecclesia fen-
tit esse Pauli, & ita legitur tanq̄ Pauli. In con-
cilio Carthaginensi. 3. & alijs multis cōcilijs in
signiter errant, qui astraunt nō habere aucto-
ritatem Paulū. Consule lector Hieronymū in epi-
stola ad Dardanū. Et in cōmentarijs Epistole
ad Titū. ca. 2. Quāuis cū scriberet ad Euagriū
& super Esayam, uisus fuerit dubius, si eccle-
sie latinorū receperint illam ueluti canonicā.
Tandē citra disputationē, aut nouā examina-
tionē puto recipiendos ab omnibus orthodo-
xis uiris, omnes libros, quos recipit, & pbat
Gelasius Papa in decreto & synodo. 70. Ep̄or.
quod habes in summa cōcilio, & quos pro-
bat Diuus Agust. 1. 2. de doctrina Christiana.
ca. 8. post Carthaginensi. cōcil. 3. & Laodicenū,
quæ licet sint locales synodi, sunt tamē ecclesia
stica auctoritate probata, cū alias, tum in. 6.
synodo. ca. 2. idem habet Innocentius Pōtifex
in epistola. 3. ad Exuperium Tholosa episco-
pum, cano. 7.

Euseb. histo. ec-
cle. lib. 1. ca. 2.
& 5.

Ep̄la ad Hæ-
breos Pauli
canonica.
Euseb. histo. ec-
cle. lib. 1. ca. 1.
& 2.

Postremū ex-
pus Marci ca-
nonicum.

SECUNDA

Subnascitur dubiū de postremo Cap. Marci de quo Hieronimus ad Edibiā q̄st. 3. dicit a plerisq; nō fuisse receptum, q̄ in paucis latino rum codicibus, & Græcorum p̄ene nullis habeari p̄sertim cū uideatur narrare q̄dam pugnātia cum alijs Euangelistis, ut illud quod refert Dñm prima Sabbati surrexisse: cū Matheus dicat, surrexisse uespere Sabbati, quæ lū cescit in prima sabbati: pugnant autē inter se, Vespere & Mane. Istud dubium &c.

Istud dubium dupliciter soluit Hieronim⁹. Primo, inquit, Aut enim nō recipimus Marci testimonium, eo q̄ in raris fertur euāgelis &c. Secundā solutionē missam facio, utpote imper tinentem p̄senti disputationi. Sed prior ista so lutio impia esset si tunc tēporis hoc caput tan tum habebat autoritatis, quātum reliquum Marci euāgelium, ergo tunc nō habebat cano nicam autoritatem &c.

Respondetur ad dubium, q̄ olim disputatū est de postremo hoc capite Marci, sed nunc ci tra exceptionem aliquam receptum est ab uni uersis scriptorib⁹ ecclesiasticis Latinis & Græ cis, & inter canonicas scripturas annumerat⁹.

Secundo est pro argumento, q̄ coronis quæ dam olim adiecta erat in fine huius euāgelij, maxime in Græcorum exemplaribus, de qua Hiero. in. 2. Dialogo, aduersus Pelagiū. Coro nis autē sic habet, post illa uerba: quia his, qui uiderant eum resurrexisse, nō crediderant: sub iungebatur. Et illi satisfaciebant dicentes: Scul um istud iniquitatis, & incredulitatis sub stantia est, quæ nō finit per immundos spiri tus,

CONTROVERSI A.

tus, ueram Dei apprehendi uirtutem, idcirco iam nunc reuela iustitiam tuam &c. Quæ cō munionis iam non extat, sed reiecta est tam à Græcis, q̄ Latinis, quia desumpta erat ex ali quo apochripho euāgelio, & etiam quia nihil habebat euāgelicæ grauitatis. Cū igitur publi ce legat ecclesia totū caput postremū Marci si ne hac Coronide, signum est probasse illud ec clesia, sicut reliquū euangelium Marci.

Similiter dicere debes de historia mulieris Adulteræ, de qua Ioan. 8. quæ olim in plerisq; Græcis exēplaribus nō ferebatur. Et Hieroni. in. 2. Dialo. aduersus Pelagianos allegans hanc historiam, ingenue fatetur, nō in omnibus co dicibus haberi, dicens sic: Historia de adultera muliere quæ in multis & Græcis & Latinis codicibus habetur, &c. Et Eusebius Cesariensi ecclesiasticæ histo. li. 3. indicat hanc historiam additā in euangelio Ioannis ex euāgelio, quod inscribitur secundū Hebræos, quod Hiero. testatur à se uersum in linguam Græcā. Forsam est illud apochriphum euāgelisū, quod inseri bitur Nazareorū. Sed iam autoritatē habet ca nonicam historia p̄dicta, eo q̄ ecclesiæ consen sus, ut euāgelio dignā cōprobauit, & in omni bus codicibus Latinis sine exceptione habet, & allegatur à Latinis, & Græcis scriptoribus ad ædificationem fidelium in fide, & ad cōfir mādā dogmata fidei, ut ab August. super Ioā. & in omnibus operib⁹ suis, à Chris. Theophi. &c. & reliquis scriptoribus ecclesiasticis.

Alia est & maior difficultas de historia Su sanne, de Hymno trū puerorū, & de historia

De histor. mul
ieris adulteræ

De Coronide,
q̄ adiecta fue
rat olim i fine
euāgelij Mar
ci.

S E C V N D A

draconis Belis, an parem authoritatē habeant cum reliquo uolumine Danielis.

Ratio difficultatis est, qm̄ uidentur à Hieronimo abscissa esse, & reiecta, ut idem Hieronimus habet in prefatione Danielis. dicens, Danielis propheta à Daniele creditur esse cōscripta, posito in captiuitate Babilonica, sed Daniel hic non interpretas, sed inter eos, qui hagiographa scripserunt cōputat, neq; habetur in Hebreorū uolumine trium puerorū Hymnus, nec Susannæ historia, nec Draconis fabula, quas nos uerū anteposito, easq; iugulantes subieciimus, ne uideremur apud imperitos magnam partem uoluminis detruncasse.

Secundo coarguitur à Rufino Hieronimus, q̄ predicta tria ē proprio loco sint errata, & inter apochripa deputata cum publice legerentur in ecclesiis.

De historia Susannæ fuit antiqua controuersia in ecclesia disputatum est enim inter Origenem, & Africānum, hoc dicente historiam hanc esse fabulam: Origenes uero defendente contrarium.

Pro solutione huius difficultatis, notandū, q̄ olim à Iudæis tota scriptura in tres partes diuidebatur, in legem, Prophetas, & hagiographa, hæc dicuntur sanctōrum uiroꝝ scripta, ut Sapientia, Ecclesiasticus, libri Salomonis, inter quos ab Hebræis annumerabatur Daniel, nō inter prophetas. Nunc cōgrue possumus sic ecclesiasticam scripturam, id est, qua publice utitur ecclesia catholica distinguere in canonicas scripturas, hagiographa, & apochripa.

Fabula draconis apud Danielem.

Historia Susannæ.

C O N T R O U E R S I A .

Primi generis sunt omnes scripturæ, quas recipit ecclesia, ut publice legantur, in edificationem fidelium, & ex quibus sumitur efficax argumentum ad demonstrandum, quæ sint, quæ ad fidem pertineant.

Secundi generis sunt scripturæ, quas probauit ecclesia, ut publice legerentur ad edificationem fidelium, non tamē haberent canonicam authoritatem, ut sunt uolumina eorū sanctōrum quorū doctrinam probauit ecclesia. Sic olim legebat apud Hebræos ecclesiasticus, & Sapientia.

Tertij generis sunt illæ scripturæ, quas reiecit ecclesia, ut liber de Infantia Saluatoris, liber de Trāitu Mariæ uirginis, Opuscula Teruliani Apochripa, eo q̄ post mediam aetate à fide defecit, opera Cassiani monachi, unde colligitur regula apud Ecclesiasticos scriptores, q̄ omnis liber apochripus est extra canonem, non tamen omnis liber, q̄ est extra canonem est apochripus: ut Aug. eleganter dixit, In apochripis est aliquādo ueritas, nunc tamen est canonica authoritas. Ideo apochripa & hagiographa conueniunt, & differunt. conueniunt quidē quia utraq; exclusa sunt, ab authoritate canonica. Differunt quia in istis cōpertum est, fidē non uacillare, ut docet Hieronimus. uniuersaliter de scriptis sanctōrum, ideo sine periculo fidei, & cū ædificatione fidelium leguntur publice in ecclesia. In Apochripis autē, est cōperta falsitas, aut suspecta fidei pietas, ideo remota sunt, ut non legantur publice in ecclesiis, quæ tamen sine periculo fidei, aut sine irrefusione minime legerentur.

In quo conueniunt & differunt hagiographa, & apochripa.

Ad hunc modum docet Origenes, super Cā-
ti. homelia prima, Apochripa consueverunt
patres appellare, quę sunt & occulta de Origi-
ne, & suspecta de falsitatibus, ideo nō placuit
ecclesię locū dare illis, nec admittere in autho-
ritatem. Hoc idem Hieron. in ep̃la ad Letā.

Respondeat ad difficultatē tres p̃positiones.
Prima, tria prędicta notata ex Daniele non
sunt tertij generis, scilicet Apochripa.

Primum, qm̃ antiquissimi patres olim ante
olim ante Christum natum receperunt illa, ut
70. interpretes, & post Christum Theodotus,
Tertullianus, Origenes, & alij huius antiquitatis.

Secundo, Ecclesia passa est, ut publice leger-
rentur in ecclesia, ideo, ut minimū oportet ho-
norare illa ad edificationem audientium.

Secunda Propositio, prędicta tria, fide pia le-
git, & excipit ecclesia, nō tamen pari authorita-
te cū canonicis scripturis, qm̃ propter autho-
ritatem ueterum sanctorū, qui usi sunt testimo-
nijs ex huiusmodi scripturis desumptis, rece-
pit illas ecclesia, nec omnino excludit.

Tertia Propositio, puto inter ea, quę sunt se-
cundi generis enumerāda, sicut Ecclesiasticus,
Sapientia, apud Hebręos. Sic putant & alij ca-
tholici scriptores, ut Ioan. Driedo, & Hieron. in
locis citatis, de Hymno trium puerorū dicitur
in cōcil. Tolet. 4. c. 13. q̃ i tota ecclesia celebrat.

Siquis obijciat, q̃ patres ecclesiastici citent
testimonia ex p̃dictis historijs quę sunt apud
Danielem tanq̃ ex canonicis scripturis.

Hoc non arguit habere canonicā authorita-
tem, quoniam solent illi facere, maxime Cypria-

& Ambro. ut ex apochripis citent etiam testi-
monia, ut ex 3. & 4. Esdrę, nō tanq̃ ex canoni-
cis libris, sed tanq̃ ex libris cōtinentibus dog-
mata pia, & non contraria fidei nostrę.

In eodem loco puto reponendū librum Ba-
ruch, & sic probatum ā cōcilio Florentino.

Ad illa uero, quę opponit Rufinus contra
Hieron. respondit Hieron. in 2. li. Apologię con-
tra Rufinum in fine.

Hęc sunt quę pertinent ad secundā classē,
de quibus olim dubitabatur, si canonicam ha-
berent authoritatem.

Tertia classis est reliquorum uoluminum,
quibus nunq̃ dubitatum est inter scriptores
ecclesiasticos si haberēt canonicā authoritatē.

Ad prędicta consequitur noua difficultas.
Quando certū est has duas esse regulas in re-
bus fidei, canonicam scripturā, & sine scripto
Ecclesiasticam traditionē, utra istarū sit prior,
& utra reguletur per alterā: scriptura canoni-
ca per ecclesiam, uel ecclesia per scripturas, in
definiendis, & distinguendis his, quę ad fidē,
& religionem pertineant Christianam.

Videtur secundū, q̃ ecclesia per scripturas,
quia prima radix fidei est reuelatio, quę fit ā
Deo: sed ea, quę cōtinentur in scripturis sunt
immediate reuelata ā Deo, ergo illa erit om-
nium prima regula.

In contrarium est quod dicit August. Euan-
gelio non crederem, nisi authoritate ecclesiasti-
ca cōmendaretur, ergo authoritas scripturarū
est ab ecclesia, non tamen e contra.

In hac difficultate aliqui catholici uoluerūt

Histo. Susang.
& Draconis
Belis, & hym-
nus trium pue-
rorū & inter
hagiographa
recententur.

Quę sit prior
in fidei rebus
canonica scrip-
tura, an eccle-
siastica tradi-
tio.

SECUNDA

dicere quod nunc predicant Germani, quod scriptura sacra est prima regula, a qua oritur auctoritas ecclesiae, & quod si aliquid determinatum fuerit in ecclesia, & illud fuerit ex sacris scripturis probatum, in illis audiendi sunt pontifices, non autem in alijs, quia pontificibus non est immediata facta reuelatio.

Confirmatur Deutero. 17. habetur, quod si iudices, ubi aliqua iuxta legem Domini praeceperint, aut determinauerint audiant a populo. Hinc colligitur: Ergo & nos solum tenemur audire iudices, & concilia quando probant ex lege quod dixerint. Et sic intelligendum est illud, Qui uos audit, me audit &c.

LUC. 10.

Scriptura sacra regulanda per ecclesiam.

Nos autem dicimus quod prior regula, & notior & multo latior est ecclesia, quam scriptura canonica, & haec per illam debet regulari, & non e contra. Hoc euidenter demonstrat Ioannes Echius in suo Enchiridio. Primo Christus redemptor noster instituit ecclesiam, & post illum assumptum, ecclesia erat in terris quando nulla extra bat scriptura, exceptis his, quae ad uetus testamentum pertinebant, & ab ecclesia accepimus scripturas, ergo ab ecclesia habent aliquam originem scripturae.

Predicare & baptizare a Christo iussu sunt Apostoli, non scribere.

Euangelium non est scriptura.

Probant haec, Christus nihil scripsit, nihilque scribendum mandauit Apostolis, aut discipulis, sed Math. 18. dixit, Euntes docete omnes gentes seruire quaecumque mandauimus uobis. Et Mar. 16. Euntes in mundum uniuersum predicare euangelium &c. Docere igitur & predicare iussu sunt Apostoli, non scribere.

Confirmatur: Quia euangelium non est scri-

CONTROVERSIA.

ptura, sed uocalis annuntiatio, sed cum audis euangelium, caue imaginari tractari de Math. Marci. Lucę, aut Ioannis scripturis, quae tunc nullae erant, sed illud bonum & letum nuntium, quod ascensurus ad patrem mandauit Christus Apostolis predicare omni creaturae, quod euangelium unum est. Euangelium. n. bonum nuntium si significare omnibus notum est, sed non pro quo eundem nuntio ipsum accepit Christus, sed pro nuntio redemptionis, & salutis aeternae, quae promissa fuit patribus adsumpta in lege, praenuntiata in Prophetis, & tandem in plenitudine temporis, exhibita ab uno Christo, ad quam annuntiamdam omni uniuerso mittebantur Apostoli.

sed uocalis annuntiatio.

Euangelium, bonum dicitur nuntium redemptionis dicitur.

Secundo, In hoc differt lex uetus a noua, quod illa constat scripturis, haec autem non. Ideo Hieronimus. 31. distinguens hanc legem ab illa, dicit, hanc scriptam in uisceribus hominum, illam uero in tabulis lapideis, sic: Dabo legem meam in uisceribus eorum, & in cordibus eorum scribam eam, &c. Hoc demonstrat magis. Paul. Hebrae. 8. & 2. Corin. 8. Epistola nostra uos estis, non in tabulis lapideis, &c.

In quo lex uetus a noua differt.

Consule Chrysostomum. homelia prima, super Math. Igitur si euangelium non est scriptura non erit prima regula in rebus fidei scriptura.

Confirmatur, Ecclesia est antiquior omnibus scripturis, ante. n. quam Dominus daret legem Moysi iam erat ecclesia, nam post octo annos a passione Christi, primus scripsit Mathaeus, & ante illum erat ecclesia, ergo non regulabatur per scripturas.

Quando scripsit Math.

Tertio, Scripturae superuenientes ecclesiae acceperunt robur ab illa. Probatur, quia scripto

Scripturae ab ecclesia robur acceperunt.

res erant membra ecclesie in quibus non poterat esse maior autoritas, quam ipsa ecclesia, sed scriptura Mathei habebat auctoritatem ab illo. Mathaeus autem, siue Ioannes, siue Paulus ab ecclesia: ergo iudex omnium est ecclesia, non scriptura aliqua.

Confirmatur. Quae Petrus uiua uoce docuerat, a subsequentibus Marci scriptis non accipiebant auctoritatis robur, aut ueritatis aliquod testimonium, sed contra magis haec ab illis: quia scripta Marci Apostolicae praedicationi, & doctrinae inueniebantur conformia, habebantur rata.

Secundo confirmatur Deut. 17. non dicitur: Consule legem, ubi questio, uel controuersia aliqua nata fuerit, sed Consule iudices, qui dicent tibi ueritatem, Ergo ab ipsis est querenda ueritas non a lege.

Quarto, Ecclesia uisa est aliquando facere contra scripturas, & aliquando praeter scripturas: ergo ipsa est regula eorum, qui traduntur in scripturis. Antecedens pater, quia in scripturis tradebatur exercendus baptismus sub hac forma. Ego te abluo in nomine patris, & filii, & spiritus sancti, &c. tamē Apostoli baptizabant in nomine Iesu Christi, ut traditur in actibus Apostolorum. Ergo credimus ecclesiae contra formam scripturarum.

Est in uerum quod id fiat dispensante auctore earum legum.

Vel quod magis credo, simul baptizarunt in nomine patris, & filii, & spiritus sancti, ut non omiserint uerba Christi in usu huius sacramenti.

Adhuc confirmatur, quia in scripturis mandatur cauendum a suffocato, & sanguine, & tamen per ecclesiam abrogatum est illud mandatum: ergo ecclesia uisa est habere priorem auctoritatem quam scriptura.

Item traditione ecclesiastica obseruatio sabbati mutata est in diem dominicam.

Quinto, Ecclesia determinauit multa, quae non habentur in scripturis expresse, ut de descentu ad inferos, & alia multa, quae ad ritum sacramentorum, & ecclesiasticam disciplinam pertinent.

Item in ecclesia sunt & alia, quae nec expresse, nec obscure habentur in scripturis, sed constant ex sola traditione Apostolorum, & non ex aliqua scriptura. 2. Thesa. 2. Tenete traditiones, quas didicistis siue per epistolam, siue per sermonem. Et ad Corin. 11. cetera cum uenero disponam: & Ioan. ulti. Multa sunt alia, quae non sunt scripta in libro hoc &c. Item de cele. mis. c. cum marthe habetur haec eadem ex Innocentio. 3. Cyprianus sermone de ablutione pedum, hoc idem dicit: Nec minus ratum est, quod ditante spiritu sancto tradiderunt apostoli, quam quod ipse tradidit Christus. Praeceptor etiam suus Tertulianus in lib. de Corona militis scribit quanta habeat ecclesia susceptione, & traditione, de quibus nulla mentio fiat in scripturis. Idem in lib. de haereticorum praescriptione: Non est permittendum haereticis ab ecclesia ad scripturas prouocare. Idem & Iryneus Lugdunensis. Archiepiscopus ipso Tertuliano uerustior, aduersus Valentinum, & ceterosque sui temporis haereticos dimicans.

Ad multa se
extēdit eccle-
siastica tradi-
tio, ad q̄ nō fa-
cta scriptura.

SECUNDA

Et si fustis uidere uelis ad q̄ multa se extē-
dat ecclesiasticę traditionis autoritas, ad quę
nō se extēderunt scripturę, consule Basilium
lib. de. s. s. cap. 27. & 29.

Hac amissi. s. traditione ecclesiastica discer-
nebant sancti patres doctrinā Apostolicam, a
falsa & subreptitia doctrina. Hac admissum
est euangelium Mathei, & eadem reiectum est
euangelium scriptum sub nomine Petri a Sera-
pione Antiocheno episcopo, ut tradit Eusebi-
us. lib. historie fug.

Sic habes Christiane Lector, nō solum non
inferiorem, nō solum parem, sed quodāmodo
superiorem, & notiorē ecclesię autoritatem au-
thoritate scripturarum, ut August. Euangelio
nō credere nisi &c. Quod a quouis uere Chri-
stiano dici, sentiriq; oportet.

Lator, & no-
rior ecclesię
autoritas, q̄
scripturę, non
in maior.

Sed cōsulro sub hac forma uerborū: Vtra sit
prior regula fidei, Ecclesia, uel scripturę? Et, utra
reguletur per alteram?

Moui pręsentē difficultatem, qm̄ diuersum
esse sentio dicere: utra autoritas sit maior ec-
clesię, uel scripturę, & utrius autoritas sit pri-
or, aut notior, uel lator, ecclesię, uel scripturę.

Istud censeo, & proprie, & uere dictū: Ecce-
się autoritatē, notiorē, latiorē, & priorem esse
autoritate scripturę. Nō tamē puto appositę,
nec uere dictū: Ecclesię autoritatē esse simpli-
eiter maiorem autoritate scripturę, qm̄ proprie
loquēdo neutra ab altera desumit autoritatē
simpliciter, sed utriusq; autoritas est a Chri-
sto, cuius spiritu dictatę sunt scripturę, & effi-
cax est ecclesia. Hęc dixerim uera & pia, etiam

CONTROVERSIA.

si medius rumpatur Bucerus in p̄fatis suis in
enarrationem epistolarum Pauli, & Bullinge-
rus in lib. 1. de firmitate, & certitudine scripta-
rum. Quorū hic cōtendit probare scripturā. s.
antiquiorē esse ecclesiā, ille uero ecclesię autho-
ritatem regulandam per scripturas, explicans
p̄sentē difficultatē hoc simili: Si princeps amā-
dat aliquō legatos suos cum cōmentario ear-
um rerū, quas uelit illos agere (quā uocant in
structionem) certum est autoritatē scripturę
nō esse a legatis, sed cōtra, legatorū ab scriptu-
ra: Sic in re nostra de ecclesia, & scripturis ca-
nonicis. Sed q̄ sit hoc extra rem p̄sentem, luce
meridiana clarius (ni fallor) ostendimus quo-
niam Christus nō amandauit apostolos cum
scripturis aliquibus. Moysi dedit ille legē scri-
ptam, apostolis autē nō, sed insculptam uiscer-
ibus eorum: Non dixit: Ite, scribite, q̄uis po-
stea ab eo acti, & afflati scripserint.

Hinc collige traditionis ecclesiasticę autho-
ritatem in certitudine ueritatis, eādē, aut pa-
rem esse cū autoritate scripturarū, sed illā no-
tiorē esse manifeste consequitur, qm̄ solum
credimus scripturis propter ecclesiā testifican-
tem, ergo prior, & magis cognita debet esse ec-
clesię autoritas, q̄ scripturarū: secus nō crede-
remus istis propter illam. Qui. n. scimus q̄ no-
stra hęc, quę legimus scripturarū exemplaria
cōsoner cum authographis, quę perierunt, for-
tasse uniuersa ante multa secula? Et qui scim⁹
q̄ authographa illa certā, indubitata q̄ fidei
fuerint? Quo argumento possunt constare?

Secundo certo collige latiorē esse ecclesię

2. Thesat. 2.

Efficiatior est
ecclesie senten-
tia in dubijs di-
uendis, q̄ scri-
pturarum tra-
ditio.

SECUNDA

authoritatem, & ad plura se extendere, q̄ scri-
pturarū authoritas: hoc quis nō uidet? Quod
differte ostendit magnus ille Basilius in locis
dudum citatis, & simul ostendit apostolicum
esse dogma nō scriptis, sed ecclesie traditioni-
bus inherendum esse, ut Paulus habet: Laudo
(inquit) uos, q̄ traditiones meas tenetis, quē-
admodum tradidi uobis, siue per sermonē, si-
ue per epistolam.

Habes etiā de hoc Hiero. strenuū fidei asser-
torem contra uigilantiū, quē probat hereticū,
quia negat uenerandas esse martyriū reliquias
contra ecclesiasticam consuetudinem.

Huic ecclesie testimonium perhibent Apo-
stolus, & Christus Math. 18. Qui ecclesie sen-
tentiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus &
Publicanus: qm̄ ad ouile Christi nō pertineat.
Et. 1. Thimo. 3. q̄ ipsa ecclesia sit colūna, & fir-
mamentū ueritatis, nō tñ meminit scripturę.

Tertio collige: In rebus dubijs, ad fidē, certi-
tudinem, q̄ faciendam efficaciorē esse, & ma-
gis idoneam ecclesie authoritatē, q̄ scriptura-
rum: etiam, ubi id, de quo agitur, ex scripturis
cōstare poterit. Idiquo demonstratur, cū scri-
pturę plurimū frequenter obscuritatis habe-
ant, non autem ecclesie sententia, quā certū est
magis claram, & magis apertā esse. Nobis ca-
tholicis, & cum Iudæis in ueteri testamēto, &
cū hereticis in utroq; cōmunis est scriptura,
sed diuersa intelligentia: Nec. n. sunt heretici
Nouatianus, Sabellius, Arrius, Macedonius,
Fotinus, cū reliqua collubie sociorū suorū quia
scripturis nō credunt, sed quia nō credunt ec-

CONTRVERSIA.

clesie, & illius sententię, & quia scripturas suas,
non ecclesie sensu intelligunt. Non. n. desunt
illis scripturarum testimonia, quibus sua dog-
mata cōmuniant, sed deest illis regula rectę in-
telligentię earundem.

Ideo nunc Christianę lector, secus sentio fa-
ciendū filiis ecclesie cum hereticis, q̄ olim lu-
dæi sentiebant, & ego sensi, ut disputaretur cū
illis, & scripturarū efficacioribus argumentis
conuincerentur. At nunc longe aliter sentio cū
Tertuliano, & Paulo apostolo dicente: Hæreti-
cum hominē, post unam & alterā correctionē
deuota, sciens quia subuersus est. Nō. n. inquit,
post unam, aut alterā disputationem, sed, post
unam, aut alterā correctionem. Corripendus
igitur est, nō disputatione conuincendus hære-
ticus: post uerō continuo uitandus, quia sub-
uersus est, idest, funditus euersus. Cōtra eccle-
siam se statuit, nolens illam audire, ideo nō de-
nuntiandus ecclesie, ut emenderetur, de quo nul-
la debet sperari emendatio, sed uitandus, ne il-
lius contagione inficiantur alij: sermo illorum
uelut cancer serpit. Cū hereticis nihil aliud fa-
ciendum censer Apostolus, nisi monendos, &
post uitandos, nō conuincendos scripturis, nō
denuntiandos amplius ecclesie, quam nolunt
audire. Similem sententiam tenuit Bernardus
in cantic. homelia. 63. & 66. Aug. li. de baptis-
paruu. 4. c. 21. & 22. ubi sola ecclesiastica tradi-
tione arguit contra Donatistas, demonstrans
illos hereticos.

TERTIA CONTRVERSIA.

Vtrum sit certa regula rerum ad fidem pertinentium sen-

Heretici mo-
nendi & uitā
di nō disputa-
tionibus con-
uincendi.

Tñ.

Heretici mo-
nendi & uitā
di nō disputa-
tionibus con-
uincendi.

TERTIA

tentia, & definitio Apostolica sedis, siue episcopi Romani in ea presidentis.

In tertia controuersia tria faciemus. Primo ostendemus uniuersalem ecclesie sententiam de primatu Petri, & successorum illius. Deinde cōparabimus illius auctoritatem cum auctoritate Apostolorum aliorum.

Tertio satisfiet dubitationi propositæ.

Ad primum sit regula, & conclusio de fide, quod Petrus, & Romanus Pontifex, eius successor habet supremam potestatem, & primum in ecclesia Dei.

Secunda conclusio, Romanus Pontifex est Christi Vicari⁹ a quo habet immediate potestatem.

Hæc duo comprobantur multipliciter.

Primo est ad hoc locus ille Math. 16. Beatus es Simon Bariona &c. & ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Hic cauendi sunt sensus extor-
ti, quibus se tumentur heretici, & infirmant hunc locum. Quidam dicunt, hæc uerba non peculiariter pertinere ad Petrum, sed ad uniuersos apostolos, sicut duo Hieronimo alicubi uisum esse, dicunt: Alij ad ecclesiam aiunt pertinere, cuius personam gessit Petrus, ut Augustino non nunquam uisum est.

Alij per petram, super quam ædificaturum se ecclesiam Christus promisit, nolunt Petrum intelligi, nonnulli ipsam Petri confessionem, uel fidem, ut Hylario, & August. semel uisum est. Alij nec Petrum, nec fidem, sed ipsum Christum, quo modo & Augustino posse intelligi uisum est. Sed legitimus & germanus sensus huius loci

CONTROVERSA.

est, quæ nos indicauimus, in quo accepta sunt hæc uerba ab uniuersis ecclesiasticis scriptoribus si inchoemus à Clemēte successore Petri, post illum, Anacletus, Tertuli. Orige. Cyprian. Basil. Hylarius, & sacer noster Ambro. diuus Hieron. Beatus Augustinus non fuit semper sui similis in expositione scripturarum: Alicubi placeat aliqua, quæ post rursus displicent (inceptit scribere admodum iuuenis quicquid probabile occurrebat amplectebatur, ut legenti librum re tractationum facile constabit) cum disputaret fuit uariis in intelligentia loci huius, sed in cōcio nibus ad populum, semper sequutus est hanc cōmunem sententiam, & proposuit tanquam notoriam oibus & cōfessam. Quibus adde si uis Chrysostomi sententiam, & Cyrilli illius Alexandrini orthodoxæ fidei maximi assertoris. His accedit Alexandrino synodus sub Athanasio.

Est secundus locus cōsonanter primatui Petri perhibens testimoniū Math. 17. cum Publicani à Christo peteret tributum, non à Petro, nec pro Petro, & tamē Christus statuit soluendum pro se, & pro Petro, cum solum familiarum capita Iudeorum penderent tributa. Planè indicabat futurum Petrum caput, & pastorem illius familie, sicut & tunc erat Christus, à quo solo, uelut à capite cōgregationis illius exigebat tributum.

Tertio est locus Ioan. 21. in quo diligentissime Christus uisus est ascensurus ad patrem, uni Petro sui gregis curam cōmisisse dicens: Pasce agnos meos: Rege oues meas. Græce ποιμαίνε, τα πρόβατα μου. Chrysostomus. Esto caput fratrum tuorum: & esto pastor ouium mearum.

Augu. non fuit semper sui similis in expositione scripturarum.

Explicatur illud: Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.

Theophi. & reliqui tam Græci, q̄ Latini.

Itē extra de electi. in. 6. fundamēta, & D. 19. & ex concilio Lugdunen. & habet de electi. c. ubi periculum, ubi astringitur, q̄ Episcopus Romanus est immediatus uicarius Christi. Et D. 21. c. Quāuis, ex Pelagio Papa, q̄ sancta Romana ecclesia obtinet primatū. Itē ex decretali Martini quinti confirmantis aliqua decreta in concilio Constantien.

Item probatur ex cōcilio Floren. ubi astringitur q̄ Romanus Pontifex in sancta Romana ecclesia tenet primatū, & est caput omniū, & Petri succellor, & habet potestatem à Christo immediate. Sanctus Thomas hęc multo fufius, & 4. Contra gent. & in tractatu cōtra errores Græcorum, cap. 66. Qm̄ huius nulla est cōtra uersa apud Orthodoxos, ideo paucis indicat ui meram ueritatem.

Ad secundū heretici hic cōtendūt persuadere pares fuisse in Apostolica dignitate Apostolos omnes, & parem autoritatē, & potestatem sortitos à Christo in ecclesiam uniuersalē. Inducuntur rationibus sequentibus.

Prima, qm̄ æque immediate omnes à Christo apostolicam illam autoritatem accepisse uidentur: quia uniuersis dixit: Sicut misit me pater, & ego mitto uos &c. Rursus: Euntes in mundū uniuersum predicate euangeliū omni creaturæ. Ex æquo uidetur legatos misisse in orbem uniuersum ad suam ecclesiam ex gentibus congregandā, & ædificandam. Hoc sonat Apostoli, uocabulum.

Secūdo, Nihil uidetur p̄ceteris accepisse Petrum,

trum, q̄ clauēs, quia clauēs, quas singulariter Petro promisit, uniuersi absq̄ ullo discrimine acceperunt Apostoli, Math. 18. Quęcūq̄ ligaueritis in terris, erunt ligata & in celis, & Ioā. 20. Accipite spiritum sanctum, quorū remissis peccata remissa sunt &c.

Tertio, Paulus in nullo se summisit Petro, aut inferiorē facit, sed parem se illi asserere uidetur, Galat. inquit, Nec Petrum, nec reliquos Apostolos, sibi quicq̄ contulisse, sed cōtra (inquit) Cum uidissem q̄ creditū est mihi euāgelium p̄puti, sicut & Petro circumcisionis &c. Ex quo loco uidetur nō solū, non fuisse Petrū Paulo superiore, sed tantū fuisse cōcilio nis Apostolū, sicut & Paulus Aplus Gentiū. Et rursus ibidem: cū uenisset Petrus Antiochiam, in faciem ei restiti: quia reprehensibilis erat &c. quod nō uidetur subditi ositium, sed potius fratris, aut socij &c.

Hęc sunt, q̄bus conantē demonstrare, ecclesia sicā hanc Hierarchiā esse hominū cōmentū.

Hunc errorē uarie confutant catholici, uarij etiam ipsi in suis sententijs, quas iusto uolumine examinauit Cardinalis Caietanus in opusculo de potestate Papæ, cui iuxta sententiam sancti Thomæ placet hęc distinctio.

Apostoli possunt bisariā cū Petro cōparari. Primo quatenus Apostoli, idest, missi à Christo ad predicandum euangelium mundo, hoc est cōparari eos in dignitate sola Apostolica. Secundo possunt comparari quatenus erant oues Christi. Si primo modo cōparentur putat omnes fuisse æquales, quia ex æquo missi

Galat. 2.

Bisarie cū Petro ceteri apostoli cōparant.

sunt ad annuntiandam salutē orbi. Et probat ex Math. 10. & Luc. 9. & Mar. 3. ubi uocatis Iesus discipulis duodecim elegit, & dedit illis potestatem super omnia demonia, & ut lāguores curarent, &c. Et Mar. ulti. Euntes in mundum uniuersum predicate euangelium &c.

Itē. 1. Corin. 12. & Ephe. 4. Alios dedit Apostolos, alios uero euangelistas &c. ubi sine discrimine uocat eos omnes apostolos. Sic explicatur à diuo Thoma in eis locis, q̄ eiusmodi potestas p̄dicandi, & faciendi miracula in cōfirmationē doctrinā, ex æquo tradita illis fuerit à Christo, qm̄ sunt duodecim fundamenta superne Hierusalē, ut habetur Apoca. 21.

Si secundo modo cōparetur, Petrus est, primus pastor & caput omnium Apostolorum, quos omnes subiecit Christus. Petro quando dixit: Pāce, sūe rege oues meas. Hæc sunt iuxta fidē catholicam dicta. Et q̄uis primum istorum sic in disputatione Theologorū: secūndum tamen de quo à nobis tractatur in p̄sentia nō est in Controuersia ulla apud catholicos: Ideo statuendum est, quod secundo dicitur tanquā dogma catholicæ fidei, & diluende rationes hareticorum.

Ad primā, uerum est omnes Apostolos, hæc immediate accepisse à Christo Apostolicā illā auctoritatē, & nō solum Apostolos, sed & 72. illos discipulos, qui presbyterorū nobis ordinem referunt suam auctoritatē immediate ab eodē accepisse Christo, quos ante mortē suam misserat binos, & binos ante faciem suam p̄dicare. Post resurrectionem suam simul cum

Apostolis misit, dicēs, Sicut misit me pater & Ioan. 10. ego mitto uos &c. Accipite spiritum sanctum quorum remiseritis peccata &c. Quod si hac ratione uis equare reliquos Apostolos cū Petro, eadē debes & 72. discipulos, eo q̄ imediate sortiti sunt à Christo Apostolicā auctoritatem, & missi ab eodē in orbē uniuersum Euangelizare regnū Dei &c. Sed nunquid propterea nō subijciemus discipulos illos? Non solū Petro, sed ceteris Apostolis? Nunquid propterea nō acceperunt Apostoli auctoritatē alios ordinandi presbyteros? Acceperunt quidem omnes ordinandi à Christo auctoritatem, sed nō parem cū Petro, sed subiectā illi. Certū est q̄ nō uniuersis Apostolis data est oecumenica auctoritas super ecclesiam uniuersalē. Alioquin nō ecclesiam ordinallet Dñs, sed Babylonē. Et si daremus Apostolorū omnium illimitatam atq; oecumenicā auctoritatem fuisse in ecclesiam uniuersalem, nihil tamē hoc ipsum derogaret auctoritati Petri super ceteros Apostolos, ut ingeniose demonstrat Cardinalis Caietanus in opuscu.

Ad secundū, ubi dicitur, q̄ soli Petro facta sit promissio clauū, sed uniuersis facta est collatio. Respondetur, primū multi sancti continent in eo loco Math. 16. nō tantū promissas sed collatas Petro clauēs regni cælorū, ut Tertullia. lib. de prescrip. hæreico. Ambrosius in Lucam, Augu. Hylarius in Martheū, hæc ipsa uerba Dñi explicans. Deinde uerba illa Ioan. ulti. Quorū remiseritis peccata &c. ad uniuersos presbyteros pertinent, nō tantū ad Ap̄los.

Verba autē illa Mathei. 18. Quęcunq; ligaueri-
tis &c. Multi uolunt ad ecclesiam nō proprie
ad Apostolos pertinere: ecclesie autem Petrus
erat caput & fundamentum.

Secundo; si ad Apostolos fateamur pertine-
re (ut ostendimus infra) nō continuo sequitur
datam illis tantā iurisdictionis auctoritatem,
quantam ante dedit uni Petro. Ostendimus in
hoc loco Apostolis; & eorū successoribus Epi-
scopis datā auctoritatem ligandi & soluendi,
sed sine p̄iudicio supereminētis illius auctor-
ritatis datę Petro super totam ecclesiam.

Ad tertium uerō de Paulo q̄ in nullo se Pe-
tro faciat inferiorem &c.

Galat. 2.

Et probatur ex uerbis eius ad Galat. Nihil
mihi contulerunt &c. Hic tantum uoluit Pau-
lus significare se Christiū habuisse sui Apostor-
latus auctorē, nō Petrū, aut alios Ap̄los &c.

Ad aliud uerō q̄ Antiochię resistit Petro
in faciem &c. scriptores ecclesiastici uarie tra-
ctant hunc locū. Quidā negant fuisse illū Pe-
trum Apostolorū Principē, sed quendā ex 70.
discipulis. Fuit in hac sententia Clemens ille
Alexandri, Origenis p̄ceptor, cuius meminit
Eusebius Cæsariē. lib. 1. ecclesiasticę historię,
c. 14. Fuit hic Clemens tēporibus Apostolorū
proximus, & nostrę religionis diligentissimus
assertor, sed ut donemus fuisse illū Petrū Apo-
stolū, (nō est omnino improbabilis sententia)
Hieronimi aduersus Augustinum, simulatam
fuisse illā reprehensionē Pauli &c. Cuius sen-
tentię uidetur etiam Chrysost.

Postremo demus illum Petrū Apostolum

setio reprehensum a Paulo; nihil tamen hoc de-
rogat eius auctoritati. Cotuenit aliquādo pla-
to, si aberrant in fide, aut alios uerbos, uel fa-
cto aberrare faciant, admonere etiam publice.
eis uerbo resistere si hoc causa fidei, aut reli-
gionis posculet.

Ad alia leuiora, quę recentiores opponunt,
superius tantum puto uelle satisfacere.

Sed obijciunt hic aliqui: Sit sancta, statua-
mus datā a Christo Petro Apostolo cathedra
hanc, & primatū in ecclesia, sed quid hęc ad
ecclesiā Rom. & Episcopos Rom. quos solos
tū uocas successores Petri, & Christi uicarios,
de quibus nullum uerbū constitit Christus.
Quin potius uerō similis erat ad ecclesiā Hie-
rosolymitanā & Antiochenā istud priuile-
gium pertinere q̄ ad Romanā. Nā in illa Dñs
noster Iesus Christus salutē humani generis
operari dignatus est, in qua primum corrusca-
uit euangelium. In ista uerō Petrus fuit cetero
& primo Episcopus q̄ in Romana.

Ad hoc respondetur: Ingenue fateor q̄ si ra-
tionib; humanis hęc res statuenda esset, essent
multū p̄bables illę rationes, ut ecclesia Rom.
merito crederet Hierosolymitanā, sed hic ces-
sat humanā ratio a uerbo Dei, & ordinatione
diuina isthęc statuta desumpta sunt.

Quod uerō ais, nullā mentionē factā eccle-
się Romanę, qua possit se efferre supra omnes
torius orbis ecclesias, & sibi uindicare hunc
primatū, tantū ipsa sit illa cathedra Petri, in
qua hereditario quodā iure, dicta Petri & con-
seruetur, & perpetuetur auctoritas. Ad hoc re-

Vnde probet
q̄ ip̄us Roma
nū sit succel-
sor Petri.

emorphit
de illi non
omnes illi
omnes illi
omnes illi

Antioch

Comuni con-
sensu ecclesie
ostenditur pri-
matu ecclesie
Romanę.

Sponderetur. In uolumine Euangeliorum fateor nullā expresse fieri à Christo mentionē ecclesie Romane. In traditione autem ecclesiastica, & publico consensu ecclesie catholice, nego. Per hanc autē statuitur authoritas Euangeliorum, aqua quę nobis etiam sine scripto aliquo traduntur, nō minoris sunt apud nos ponderis & fidei, q̃ si scripta essent ab Euangelistis omnibus. Hic fuit ab initio ecclesie Christiane cōmunis sensus Petrū & successores illius in ecclesia Romana totius ecclesiastice hierarchie tenere primatū. Hoc omnes ab initio recognouerunt & ad nostrā hanc usq; ætatē nulla unq̃ de hoc Cōtrouersia facta est. Quāuis ergo apud Euangelistas nō legatur quicq̃ de ecclesia Rom. hinc nō arguitur, Christū nullam eius fecisse mentionē: qm̃ nec Euangelistę scripserunt uniuersa, quę Christus uerbo docuerat, nec Christus Dñs uniuersa uerbo uoluit docere. Testatur Ioannes precipua Dñm referuasse, ut docerentur ab unctione spiritus sancti. Ille uos docebit omnē ueritatem, qm̃ multa habeo uobis dicere, quę nō potestis portare modo &c. Scribit Anacletus beati Petri discipulus in suis decretis, Romanam ecclesiam nō ab Apostolis, sed ab ipso Christo Saluatore nostro primatū tenuisse, & eminentiam potestatis super omnes ecclesias, & ad eius Pōtifices tanq̃ successores Petri pertinere illa uniuersa, quę dicta sunt à Dño eidem Petro. Et sy nodus illa Alexātri, quāta de isthac re scribit Romano Pontifici Petri successor.

Deinde, esto Romanę ecclesie nulla fuerit

mentio, tamen cū Petrus constitutus est summus sacerdos & Pōtifex, tunc & locus ubi is residebat eiusq; Cathedra insignita est illo singularis & supreme authoritatis priuilegio: cū Petro enim uenit ipsi loco authoritas, non Petro à loco. Et tamē Romane ecclesie, in qua posteaq; Antiochenā fundasset uiginti quinque annis predicans Euangelium Christi, perseuerauit in morte sua cum suo sanguine cōfirmavit, & stabiliiuit dignitatē illam & Clemēti successorebusq; suis in eadem eandem authoritatē potestatemq; tradidit, quā acceperat ipse à Christo, Cuius ipse Clemens non uanus testis est scribens de excessu Petri ad Iacobū fratrem Dñi dicens: In hunc modū. Simon Petrus ubi finē uite sue adesse sensit in Corona fratrum positus, apprehensa manu mea, hunc, inquit, Episcopū urbis constituo &c. Ipsi trado à Dño mihi traditam potestatem ligandi, & soluendi, ut de omnibus quęcunq; decreuerit in terris hæc decreta sint in celis &c. Si hoc fecisset Petrus Antiochia, in Episcopis Antiochenis esset primatus ecclesie, & authoritas Petri &c.

Sed nunc prodijt apud Germanos quidam Apostolus Sathanæ, qui non tantū ista negat, sed contendit probare Petrum nō uenisse Romā. Sed hoc nos minime mouere debet, cū habeamus tot testes oculatos & ecclesiasticā traditionē, à quibus accepimus Petrū ab Antiochia uenisse Romā, & post 25. annos sub Nerone Martirio coronatū: nec hic impudens est audiendus cōtra uniuersos ecclesiasticos scriptores Græcos, & Latinos, & contra totius

Explosio nū-
gator, q̃ alia
ut Petrū nō ue-
nisse Romam
nec ibi passū.

ecclesie sententiam.

Ad tertium, in quo queritur, An sententia ecclesie Romanæ seu Pontificis in ea presidentis, sit certa regula fidei.

De hac questione sunt duæ extrems sententie inter catholicos. Prima est, que negat quod in dubitatione proponitur. Author fuit Gersonus Sacellarius, quem sequuta est sua schola Parrisiensis, & quidam alij recentiores iurantes in uerba magistri, quam sententiam libenter amplexati sunt Germani.

Altera sententia est comunior & magis catholica, quæ respondit affirmatiue propositæ dubitationi, cū qua nos supra posuimus duo principia nostræ fidei, ex quibus certo demonstrari possit, quid ad fidem religionemq; nostram pertineat, puta Canonicā scripturam & ecclesiasticam traditionē, quā certū est descendisse ex una traditione Apostolica. Et quoniam scripturas suo qlibet sensu intelligit, nec usq; sunt ita apte, ut trahi, torqueriq; se nō patiant à calido superboq; ingenio: ad catholicę ecclesie sensum, uelut ad sacrā anchorā, uelut ad inflexibilem colūmā, potiusq; ad ipsas scripturas cōfugiendū docuimus, cū eadē nūc ponimus.

Tertū principium ad terminandas res fidei est sententia ecclesie romane.

Tertū principium, certū in eisdē sententiā & diffinitionē Apostolicę sedis, q̄ nūq; uisa est discordare à sententiā catholicę ecclesie, & semper concordauit cū superioribus duobus principijs. Post celebratā Cōstantię, & Basileę cōcilia disputatū est de hoc. Olim ante predicta duo concilia reque certū habebatur in demonstrandis rebus fidentius tertium principium

CONTRouerSIA.

q̄ erant certa illa duo priora, de quibus à catholico uiro dubitari minime potest. Pro huius rei demonstratione duo sunt premitenda.

Primū illud Aristo. q̄ pertinacis Ingenij est quere æqualem euidentiā in omnibus rebus, sed ea exigenda est secundū qualitatem rei, de qua tractatur. In p̄sentia nō est maior certitudo petenda, q̄ que ex traditione ecclesiastica, & ex autoritate sanctorum haberi potest.

Secūdo statuamus, q̄ in eō sensu sunt intelligendę canonicę scripturę, in quo intelliguntur uel ab ecclesia, uel à sanctis, uel ab ecclesiasticis doctoribus, quos certo credimus afflatos spiritu diuino in intelligentiā, & expolitionē sacrarum scripturarū. Hoc ita obseruatum est in sexta Synodo Cōstantinopoli celebratā, in qua ex sola intelligentiā sanctorum cōdēnatus fuit Macharius hereticus. Hoc idē desinunt illic patres i canonē. 19. dicētes. Sed & si ad scripturam pertineat cōtrouerſia aliqua excitata fuerit, ne eam aliter interpretentur, q̄ quomodo ecclesie luminaria & doctores suis scriptis exposuerunt. Idem obseruatum est in reliquis cōcilijs signāter in 7. synodo generali, ubi p̄pue ex doctrina sanctorum patrum dānati sunt demolitores imaginum.

Nunc demonstratur Romanę sedis auctoritatem esse orthodoxę fidei regulā ex antiquorum patrum testimonijs.

Primo Ireneus, Policarpi Ioannis discipuli auditor istud latillime docet scribēs aduersus Valentinū ceterosq; sui seculi hereticos &c.

Habes ad hoc Romanorū Pon̄i. Sexcentas

epistolas decretales Lucij, Felicis, Eusebii, Euaristi, Alexandri, Iulij primi, in epistola increpatoria ad orientales Episcopos, quorum uerba breuitatis gratia hic nō transcribo.

Ab assumpto
Chro ecclesia
Romana exer
cuit iudiciū in
ceteras eccle
sias orbis,

Secundo probatur istud ipsa rei euidencia. Quā ab exordio nascētis ecclesiæ ita segeserint uniuersi Romani Pontifices, tanq̃ huius hierarchiæ principes supremā hanc auctoritatem super omnes mundi ecclesias exercentes: maximo totius orbis Christiani consensu, & in omnibus grauioribus causis ex toto orbe ad eorū recurrunt iudiciū, ut clare indicant eorū pontificū epistole decretales ad uniuersas orbis nationes, q̃ nunc extant religiosissime conseruate, uelut canones quidam ecclesiastici.

Primū Epistola illius sancti Anacleti beati Petri discipuli, & i cathedra successoris ad uniuersos toto orbe Christi sacerdotes: i qua post alia subiicit. Hec enim apostolica sedes cardo & caput a Dño, & nō ab alio est cōstitutā: & sicut ordine ostium regitur, sic huius sanctę sedis auctoritate omnes ecclesię disponēte Domino reguntur. Hæc ille Anacletus ipsis Apostolorum temporibus.

Nō minorē auctoritatem pferunt q̃ scribit Euaristus illius Anacleti cōtinuus successor, quod maxime indicat illa epistola, qua cōsultationibus Episcopos Aphricanę regionis respondit. Olim enim semper consulebatur Pontifex Romanus, ubi aliquid q̃stionis difficultatis, aut controuersię in aliqua ecclesia nascebatur. Idem in altera epistola decretali ad Egiptiorū Episcopos. Vides hic q̃ sedis Romanę

Ecclesię Romanę auctoritate terminatur controuersię, etiā transmarinę,

auctoritate terminaretur q̃rellā, quę etiā in transmarinis regionibus nascebatur inter Episcopos. Vides normā ecclesiasticā. Referebant olim catholici ex toto orbe suas dubitationes ad beatissimi Petri cathedram. Idē testatur Alexander illius primi, qui Euaristo successit diuersę epistole decretales: p̃cipue illa, q̃ ad omnes orthodoxos scripta est. Nec minorē fidem facit Sixtus Alexātri successor in epistola ad totius orbis Episcopos: a quo it p̃ omnes pontifices, ut sibi successerunt, usq; ab Syluestro, sub quo Nicenū celebratū est Conciliū percurrere libeat, diligenterq; perpendere, & quibus & qualia scripserunt quid egerint, quo pacto se gesserint, clarissime uidebis Christianę Lector illos omnes, nō Romę sed totius Domini gregis gessisse pastores, & iudices, ad quos uelut ad ipsum Christū ueniebat orbis uniuersus. Et nunquid hos omnes (ut Lutherani sacrilego ore blasphemant) dicemus ista sibi tyrannicę usurpasse, aut ubi se dicunt Petri successores, dicemus mentitos? Absit: Sed potius suam stationē, in qua constituti sunt a Dño, tutati sunt, & cōseruauerunt. Nunquid ab aliquibus reclamātū inuenies quoties ista sua auctoritate totius orbis Episcopos sibi faciebant obnoxiosos? & nō potius omnium confessione & totius orbis cōsensu hanc eorū auctoritatem fuisse cōfirmatā & recognitam? In toto cōcilio Sardicēsi tractatur q̃ causę Episcopos, maxime post appellationē, ad Episcopum Romanū deferantur. Et in concilio Carthaginen. 3. c. 28. q̃ Episcopi non possint pere-

grinari ultra mare, sine uenia Episcopi Romani. Idē habes in epistola synodali synodi Chalcedonen. ad Leonē Papam; in qua nō putant esse rata & firma, q̄ p̄r synodum sunt decreti nisi Episcopi Romani, autoritate probentur.

Est in eadē sententia Hieronimus in epistola ad Damasum Papā. Et idem ad eundē post expositū fidei symbolū &c. Quos ab huius sedis cōmuniōe se separarunt, non catholicos, sed hereticos pronuntiare nō dubitet, ut si quis huius sedis damnat, impugnat uē iudicium &c.

Est ad hoc consensus omnium ecclesiarū, q̄ in concilijs generalib⁹ & provincialibus exortas inter se dubitationes, semper ad Petri cathedram retulerunt, expectantes ab illa postremā sententiam. Sic fecit concilium Mileuitanum, ut constet ex epistola illius ad Damasum Papam: unanimiter ad sedem apostolicam confugimus, ut certi de ueritate simus.

Gratianus in suis decretis. d. 17. & 19. usque ad 24. multis testimonijs cōfirmat & extra. de baptismo. c. maiores ex concilio Lateranensi.

Item extra de electione. c. significasti. In eadē sententia est Cyprianus lib. epistolarum ad Damasum, & ad Cornelium Papas.

Item Ambrosius lib. de excessu fratris sui, item Augustinus in sexcentis locis.

Ad hunc modū possemus recensere uniuersos ecclesiasticos scriptores.

Potest eadem ueritas ex rationibus & testimonijs scripturarum demonstrari.

Primo Ioan. 11. Cum collegissent Pontifices concilium, ut Christum perderent, dixit Cay-

phas, expedit ut unus moriatur homo &c. ubi subiicit Euangelista prophetauit. cū esset Pontifex anni illius. Si ergo spiritus diuinus sic afflaret malos ministros ratione officij publici q̄ ab eis geritur, ergo & nunc tantū dē facies cū nostris Pōtificibus etiam si contingat eos esse parum modestos, aut discolors: quoniam & eorum potestas à Domino Deo est.

Secundo probatur, illa Christi fidelis pmissio, super hanc petram edificabo ecclesiam meam, & porte inferi nō preualebunt aduersum eam ecclesiam super Petrum edificatā hic locus demonstrat multo minus pualituras inferorum portas aduersus Petrū caput & fundamentū ecclesie, in quo sicut & in ecclesia fides semper integra, & sincera permāsit permāsuraq̄ est. Fidei. intelligēda est p̄dicta pmissio, nō tantū de peccato. Deinde ea pmissio nō soli Petro sed etiam successoribus facta est. Si igitur Petrus nō errauit ergo nec successores illius.

Antecedens probatur, quia p̄cedentia uerba, Tu es Petrus &c. & illa quodcūq̄ ligaueris sup̄ terrā &c. oēs intelligūt de Petro & successorib⁹ illius, ergo & sequentia sunt de eisdē intelligenda. Tercio Luc. 22. Ego rogauī pro te Petre ne deficiat fides tua: tu autē cōuersus cōfirma fratres tuos. Hic scimus rogasse Christum pro fide Petri, ut pro aliorum confirmatione ea maneret integra in petra & capite ecclesie. Constat autē Petrū illum ecclesie caput & fundamentū grauissime peccasse post promissas (siue ut alij uolunt) acceptas clauēs regni celorū ter negando suum Dñm, quominus

Math. 16.

Cōcilij Mile.
postremā sen-
tentiam expe-
ctat à Dama-
so Papa.

TERTIA

de successoribus mirandum est si inueniantur fuisse homines peccatores, qui non fuerint in gratia cōfirmati. Quare Petro sua oratione im petrauit Christus non quidem ne peccaturus esset unq̃, sed ne deficeret fides eius, cuius orationis effectus nō ad unam eius singulārē personā, sed ad eum tanq̃ ad caput huius hierarchie pertinere certum est, & per cōsequens ad successores illius pertinebit cōtinuo. Quod & rei ipsius euidentia p̃bati debet una Romana ecclesia à tramite apostolicę traditionis nunq̃ aberrauit, nec hereticorū nouitatibus deprauata subcubuit, sed ut in exordio normam fidei Christianę percepit à suis authoribus, illibatam semper conseruauit.

Secundo ex uniuersalibus cōcilijs sacris cōprobatur ut facile patere potest ex uerbis Agatonis Papę ad Cōstantinum Imperatorem & sextam synodum uniuersalem, in qua epistola probat istud ex p̃dicta Christi oratione p̃ Petro, qui rogauit ne deficeret fides eius &c. Ad dens. Quē certo scimus exauditū pro sua reuerentia: Quā epistolam reuerētissime excepit & probauit tota synodus tanq̃ regulam suā fidei, & tanq̃ ab spiritu sancto dictatam.

Adde ad hęc definitionē Florentini concilij, quę post longā concertationē 15. mensibus inter Gręcos & Latinos actā super primatu ecclesię Romanę, tandē à toto concilio presente Eugenio. 4. & p̃sidente in hunc modum data est. Definimus sanctā apostolicā sedem & Romanū Pontificem, in uniuersum orbem tenere primatū, & ipsum Romanū Pontificē succes-

CONTROVERSIA.

sorem esse beati Petri principis Apostolorū, & uerum Vicarium Iesu Christi totiusq̃ ecclesię caput, & omnium Christianorū patrem & doctorem existere, & ipsi in beato Petro pascēdi & regendi & gubernādi uniuersalem ecclesiā à Dño Iesu Christo plenā potestatem traditā esse: quemadmodū in gestis oecumenicorum conciliorū, & in sacris canonibus continetur.

Item Deuterono. 17. Si difficile & ambiguū iudiciū apud te esse prospexeris inter sanguinem & sanguinē, causam & causam, & iudiciū intra portas tuas uideris uerba uariari, surge & ascende ad locū, quem elegerit Dñs Deus tuus, ueniesq̃ ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tēpore quęresq̃ ab eis, qui iudicabunt tibi iudicij ueritatē &c. Qui autē superbierit nolens obedire sacerdotis Imperio qui eo tēpore ministrat Dño Deo tuo ex decreto iudicis, morietur homo ille. Si sacerdos legalis erat certa regula ī his, quę ad Deum pertinebant, multo melius erit Pōtifex euangelicus consultus in eo loco, quem elegerit sibi Dominus.

Rationibus humanis probatur. Cūctus populus Christianus tenetur obedire Papę ī his, quę ad religionē Christianā pertineat. ergo ille est certa regula in eorū traditione: quoniam alias tota ecclesia erraret si ipse erraret: quod est impossibile. Antecedens probatur ex Cōcilio Lateranenſi: & habetur extra de Baptismo cap. Maiores. In Cōcilio autē Lateranenſi demonstratur assumptū nostrū ex inductis testimonijs Math. & Luc. Hic missa facio quę re-

centiores quidam contendunt respondere.
Secundo probatur idem assumptū ratione
S. Thomæ. 2. 2. q. 1. i materia de fide. Quia alias
scinderetur unitas ecclesiæ, si nō esset unum ca-
put, cui omnes obedire teneamur, & sic esset
schisma, nec constaret ueritas aliqua Christi-
anæ religionis.

Tertio probatur idē ex usu ecclesiæ, qm̄ ab
exordio illius semper sequuta est Papæ senten-
tia. Itē quia ferme omnes heretici condemnati
sunt per solum Papam, licet in nonnullis post
subsequuta sit concilia, & ecclesiæ sententia.

Tres regulæ re-
rū ad religio-
nem pertinen-
tium.

Iuxta p̄dicta teneamus cum ueteribus tres
esse certas regulas in his, q̄ ad religionem no-
stram pertineant. Prima ecclesiastica traditio.
Secunda Canonica scriptura. Tertia ecclesiæ Ro-
manæ sententia. De primis duabus nulla fuit
unq̄ dubitatio. De Tertia post Conciliū Con-
stantien. & Basiliense disputatū est inter recen-
tiores. Ideo antiquā sententiam sequentes. Re-
spondemus ad rationes neotericorum.

Prima est aliqui Pontifices errarunt etiam
in fide & fuerunt heretici, ut dicitur de Hono-
rio Papa, de Anastasio, & de Ioanne. 22. qui p̄-
dicauit animas iustorum expectare diem Iudi-
cij, ut fruerentur diuina uisione & essent bea-
ta, quod post recantatum est ab eodem.

Secunda ratio extra de diuorij. c. Quanto,
definit Innocentius tertius, q̄ si alter coniugū
labatur in heresim, non dissoluatur matrimo-
nium, cum tamē oppositum iudicatum fuerit
à Celestino Papa, ut ibidē notat Innocentius,
ergo necesse est alterum errasse.

Tertia

CONTROVERSIA.

Tertia ratio. Alexander Papa extra de spon-
sa. Duorum. c. licet, si aliquis per uerba de p̄-
senti contrahat matrimonium cum aliqua, &
nō consumer, si post contrahat cū alia & con-
sumer, primū esse ualidum matrimonium nō
secundū, quāuis aliter à quibudā p̄decessori-
bus nostris sit aliquando iudicatū. Multa op-
ponunt huius generis.

Pro quorū solutione solet notari distinctio,
q̄ Papam errare duobus modis fingi potest.
Primo ut priuata & particularis persona est,
ut scribendo librū aliquem, aut docendo, ut se-
cit Innocentius tertius & beatus Gregorius,
& sic nō putant absurdū Papam errare posse.
Secundo modo si agat aliquid, ut persona pu-
blica & caput ecclesiæ, cui putamus assistere
Christum, sic autē putamus absurdū Papam
in aliqua definitione errare. Hac distinctione
diluunt recentiores supradicta argumenta ad-
mittentes, q̄ persone priuatę errarint, nō tamē
publicę, hoc est, cum gerentes personas publi-
cas, pponunt aliquid uniuersali ecclesiæ, quod
ad fidē pertineat, & pronuntiant & p̄cipiunt,
ut tale tenendum, sic nuncq̄ errarunt Romani
Episcopi, & hoc est eorū priuilegiū, ut nec pos-
sint quidē, sic Christo sup̄ ecclesiæ consulente.
De his autem quæ assumuntur. In argumento
primo, q̄ aliqui Pontifices Romani fuerint he-
retici dicemus, in controversia quarta.

Aliter obijciunt quidam. Si certū est Papam
nō errare, cum tractat ad fidem pertinentia, se-
quitur q̄ superuacaneum est cōgregare conci-
lia ad tractandas res fidei, qm̄ multo facilius

Papa q̄tenus
persona publica
est non errat,
nec quidē po-
test, secus qua
tenus priuata
persona.

d

TERTIA

est consulere Papam q̄ conuocare Synodum.

Cōfirmatur qm̄ aliquando appellatur à Papa ad conciliū. Itē in Romana curia appellant à sententia Pape ad eundē reclusus consultum.

Secundo, Multū difficile uidetur, ut credamus q̄ Christus fecerit regulam suae ecclesiae sententiam hominis, qui & potest esse & malus & hereticus.

Ad hec, ad primū debet negari cōsequentiā. Ad alios enim plures effectus expedit conuocari Synodū: Deus enim reuelat Petro cessionē legalium in Actis Apostolicis. ca. 10. & poterat solus diffinire, & tamē conuocauit Synodū Apostolorū & seniorum, ut p̄missa ratione & disquisitione meli⁹ ea res determinaret.

Ad confirmationē, ego nōdum satis intellexi, nec nunc intelligo q̄ à Papa possit appellari ad Conciliū, magis quā à Caesare ad suos consiliarios.

Quae in secunda cōfirmatione inducunt, nihil probant, qm̄ illa sunt ciuilia, non sunt illa de his, quae ad fidem pertineant.

QUARTA CONTROVERSTIA

Quantam auctoritatem habeant in terminandis rebus religionis Christianae ecclesiastica concilia.

In hac quarta controuerfia, primo tractandum est de origine, ratione, & auctoritate conciliorū, de quorū auctoritate, hac tēpestate (hoc est, post tēpus Constantien. concilij) multū disputatum est inter recentiores: in quib⁹ disputationibus, multa & p̄clara diuini, & humani iuris defudarunt ingenia, & tamen adhuc sub iudice lis est. Sed cū nihil nouū, ingenium no-

CONTROVERSTIA.

strum parere possit, seligam ex multis, & proponam quā putauero magis sanam, & canonicis scripturis magis conformē sententiam.

Conciliorū antiquum inuentum est, diuine, & humanae institutionis, cuius officij est, res cōmunes, & dubias in cōmune cōsultare. Quod enim uni nō succurrit, alter suggerit: & ut est in prouerbiū: Plus uident oculi, q̄ oculus. Ideo, ut ipsa nominis ratio indicat, conciliorū opus proprium, non est nisi cōsultare, deliberare consilia, cōferre quid melius, quid utilius inuenire cōueniat: sed agendi, exequendiq; ea, quae deliberando, cōsultando à concilio inuenta sunt potestas, nō ad eos, sed ad summam in republica potestatem pertinet, cui adesse quidē, nō autem p̄esse concilia, nō tantum in ecclesiastica hierarchia, sed in omni monarchia ciuili, in quauis bene instituta republica certum est. P̄gesse dico cū superiori coactiuaq; potestate, hoc nunc pluribus in republica aliqua bene instituta cōmissum est: multo minus suprema regiminis auctoritas multitudini cōmitteretur à Christo, qui optimam in terris firmabat rem publicam, quae haberet imaginem eius rei pub. quae ab ipso Christo gubernatur in caelis. Sēper enim & ratio docuit, & experientia probauit, publicorū, & cōmunium negotiorū consultationē fuisse penes multos (numero tamen mediocri & definito) & ingenio, usq; rerum p̄stantes: sed rei definiendae, & gerendae auctoritatem semper fuisse penes unum.

Hoc demonstratur, Primū in republica ciuili, i qua ea gubernatio, quae fit per unū regē,

Propriū officij conciliorū.

Conciliorū ratio.

Conciliorū officij.

Publicorū & cōmunium negotiorū cōsultatio apud multos, definitio tamē rei apud unū tantū.

QUARTA

& ab hominibus, & à Deo p̄ceteris probata est, in qua unus rerū omnium summā regiamq; & liberam auctoritatē obtinet: penes quē, senatus cuiusdā concilij locum tenens, illi cōsulando, monstrandoq; quę recta sunt, & utilia, & salubriter admonendo adest sedulo: sed exequendi ea, quę salubria, & utilia uisa sunt, nullam potestatem habet: sed ad solam illā regiam auctoritatē hoc pertinet: cui si placent seniorū consilia, ea exequitur, sin displicent, cōtemnit, & negligit. Et quibus regiam auctoritatē, seniorum cōsilijs obtemperare cōueniat, eius tñ est libera absolutaq; auctoritas: neq; seniorū super ipsam, ulla est cogēdi potestas, sed cōtra potest.

Regia auctoritas in homine, ratio ipsa.

Primum cōcilium omnium, illud Hierosolymis ab Apostolis celebratum.

Secundo, Habemus eiusdē rei euidentis exemplum in nobis ipsis, in quibus est etiam regni cuiusdā, absolutam quandā uidere imaginē, in quo p̄est una ratio, cui ceterę potentie seruiūt. Tertio, Demonstrat hoc ex forma illius apostolici cōcilij primi Hierosolymis celebrati, p̄sidente Petro, in quo planē uidebis eam originem, eamq; concilio rationē, quā nunc explicauimus. Nam cū Antiochie suborta esset questio, & discēptatio, quæ uniuersam illā conturbabat ecclesiam, (docentibus quibusdā etiam gentes cōuersas ad Christū, legem Moysi, unā cū euangelio seruare oportere, contradicentibus autē Paulo, & Barnaba) cum inuicem cōcordari nō possent, miserunt Hierosolymā ad Apostolos, & seniores consultatum super hac cōtrouersia. Quibus conuenientibus in concilium, cū diligens fieret conquisitio, (quibusdā hanc, quibusdā illā, ac diuersam parē tuenti-

CONTROVERSA.

bus) surgens Petrus, ecclesiasticę Hierarchię, ac illi etiam concilio p̄siciens, protulit ueritatē sententiam: cui à Iacobo in fauorem sibi cōmissę circuncisionis ecclesię, paucula quedam addenda uisa sunt, quæ & ipsa placuere concilio, & sic Antiochenis responsum est, super questione proposita, scribentes sibi, ea uisa, & spiritui sancto &c. Hoc primū fuit ecclesiasticę concilio omnium: in quo nihil uides supra rationem concilij à nobis expōsitam, nēpe cōsultationē, resolutionemq; questionis propositę. Vides hinc clare, quæ sit ratio conciliorum.

De origine conciliorum

Quę autē sit origo eorū, in hac re, uariant magis catholici. Quidā putant q̄ nullā supernaturalem, specialemq; à Christo institutionē habeant ecclesiastica concilia, p̄sertim generalia, cū in scripturis canonicis, nullū de eis uerbum fiat, neq; ab Apostolorū institutione quicq; de illis accepit ecclesia primitiua, sed putant esse humane rationis institutionē, & inuentū Constantini, & Siluestri Papę: nō tamen sine suggestionē spiritus sancti. Inducūtur ad hoc ex illo primo Niceno celeberrimo cōcilio: ante quod nullū uniuersale concilium, annis illis trecentis, aut uidit, aut cognouit illa primitiua, ac uere florens Christi ecclesia, sed celebrandorum concilioꝝ uniuersalium Cōstantini principis, & Siluestri Papę: pius religiosusq; zelus prima causa, & origo extitit.

Sed nos (licet sanum, & orthodoxū sensum habere auctiores huius locutionis certo sciamus, quos nouimus esse catholicos) secus tamen loqui conuenit: & ita negamus Christia-

Q V A R T A

hæ ecclesiæ uniuersalia, & sacra cōcilia esse Imperatoris Constantini inuentum: quā ante illū celebratū est cōcilium Hierosolymis ab Apostolis. Similiter negamus, nullam supernaturalem, & specialem institutionem à Deo habere: sed dicimus, eum locū tenere in ecclesia Christiana cōcilia, quæ tenent multa alia, quorum non est expressa mentio in canonicis scripturis, sed ab exordio nascentis ecclesiæ sic obseruat orbis Christianus. Quæ omnia, cū sine initio ullo, ecclesiastica traditione æperimus, certo credimus ab Apostolis descendisse: quos scimus in omnibus, quæ ecclesiæ tradiderunt, esse affatos spiritu diuino: p̄sertim cū constet eos primū celebrasse concilium Hierosolymis. Ex quo factū, nō leue sumitur argumentum, illos istud ecclesiæ tradidisse, quod illa semper obseruauit, exceptis trecentis illis annis ante Constantinū, in quib⁹ impietate tyrānorum oppressa ecclesia Christiana, minime potuit obseruare.

Math. 18.

Confirmatur, quia generalis illa promissio, quā omnes fideles accepimus in Apostolis à Domino, Vbiq⁹ duo, uel tres cōgregati fuerint in nomine meo: in medio eorum sum ego &c. demonstrat istud nō humana ratione, sed diuina etiā institutione fieri ab ecclesia, quā ipsum est, quod exercetur in concilio. Sic igitur dicamus, nō esse tantum humanæ rationis inuentū, sed etiam diuinæ, duce tamē & magistra etiam naturali ratione, quæ simile quiddā obseruat in proprijs rebus, ut grauiora negotia consultatione multorum gerantur.

Probatur istud sic: In umbra illa, & figura

C O N T R O U E R S I A.

nostre ecclesiæ synagoga ueteri p̄ceptum fuit, cū q̄stiones, & controuersias inter se haberent, quæ per proprios sacerdotes expediri nō poterant, ut eas referrent ad locū, quē elegisset Dominus, hoc est, ad cathedrā Moysi, & ad sacerdotes Leuitas, qui in eodē loco ministrabant Dñō: Qui (inquit Dñs) annuntiabunt uobis iudiciū ueritatem &c. Quibus uerbis uidetur illis cōmendata sacerdotalis conciliij autoritas: quā nō p̄cepit, ut referrent eiusmodi quæstiones tantū ad unum principē sacerdotum p̄sidentem illi cathedræ, sed ad sacerdotes Leuitas, qui unā cum Pontifice p̄side administrabant Dñō: Qui (inquit) exquirentes annuntiant tibi iudiciū ueritatē. Quibus uerbis indicat Dñs singulare priuilegium diuinæ assistentiæ in concilio. Deinde indicat, quod est conciliij propriū opus, cū dicit (exquirentes) hoc est, inter se cōsultando inuestigantes. Sub indicat etiam & nobis autoritatē eiusdē conciliij uerbis sequentib⁹: Et facies iuxta uerbum, quod annuntiabunt tibi ex loco quem elegerit Dominus Deus tuus &c.

Deutero. 17.

Ex p̄dictis uidet Christiane Lector singulare priuilegium diuinæ assistentiæ sacerdotalis conciliij in synagoga illa ueteri, ne labi, aut errare sineretur in suis iudicijs, sententijs, ac definitionibus, liquidem securos illos redidit Deus de ueritate earū. Quod si in synagoga illa ueteri tale fuit in sacerdotali cōcilio diuinæ assistentiæ priuilegiū, si talis, & tā sacrosancta eiusdē autoritas, in ecclesia Christiana dicemus cōcilia sacerdotalia, nullam habere diuinam, &

specialem institutionē. Faciemus hominis cuiusdam humanū, & naturale inuentum. Absit à corde Christiano tam indignus sensus, p̄sertim cū efficax argumentū ducatur ad demonstrandum ecclesię Christianę, solidam ueritatem ab umbra illa, & figura ueteri ad corpus ecclesię Christianę. Ex quo loco collige quæ nos supra diximus. Primū, oēs q̄stiones fidei, & grauiora iudicia definiri debere auctoritate unius p̄sidis, sed nō sine sacerdotali cōcilio.

Secūdo planē intelliges, in sacerdotali cōcilio, nullam esse nisi consultandi, deliberandiq̄ rationē, & id cū p̄sidi definendi uero, & exequendi summā auctoritatem in solo p̄side relidere. Vide quid subiungat: Qui autē superbiuit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eodem tēpore ministrat Dño Deo tuo, morietur homo ille &c. Hic, iam nō meminit concilij sacerdotalis, sed unius p̄sidis, in quo solo est definendi, & exequendi auctoritas: q̄uis (ut supra diximus) in grauioribus rebus, necessariū adhibendum est auctoritati p̄sidis, sacerdotali concilio, p̄cipue eorū sacerdotum, qui unā cum p̄side in ecclesia seruiunt: nō tamē necesse habet. Non habebat legalis Pontifex, aliunde, aut undiquaq̄ cōuocare sacerdotes ex suis locis, & urbibus lōge distantibus. Quod si hoc in umbra nō fuerat necessarium, minus esset necessarium, liquido cōprobatur in corpore ecclesię, quanto plus Christus dilectissimā sponfam suam, p̄ illa synagoga honorare uoluit, & quantum ipsam ueritatē suam umbrā, & figuram par est excedere, & quāto magis in expe-

dito, ac promptu est Apostolicę sedem cōsultare, in qua, singulari priuilegio, cōseruata semper est orthodoxę fidei syncretas, & uera illa, germanaq̄ Apostolica traditio q̄ concilia sacerdotū ex orbe toto cōuocare: p̄sertim, cum nulla (q̄tum uis uniuersalia sacerdotum, aut Christianorū) cōcilia, nisi habeant sedis Romanę auctoritatē, & eius sint suffulta priuilegio, à Christo assumpto, usq̄ ad hanc diē fuerunt, aut esse possunt, quæ nō errasse possē, & errasse frequenter, etiā in ipsa definitione fidei, post clare demonstrabimus. Ideo, tam in discussu, tã simpliciter, tam diligenter ab omnibus seruandū, quicquid ē cathedra illa nobis annuntiatur: etiam si tantū de sacerdotū illic unā ministrantium Dño, id fiat consilio, q̄ si idē fiat de cōsilio sacerdotū totius orbis: imo longe certius est unius Apostolicę sedis, cū concilio domesticorū sacerdotum iudicium, q̄ uniuersalis concilij totius orbis sacerdotū, seclusa auctoritate unius sedis Apostolicę. Ideo ad Apostolicam sedem, & eidem p̄sidentis auctoritatē, referendę sunt uniuersę q̄stiones in ecclesia ambigę: q̄uis conueniat ipsam sedem non temere, sed mature definire, adhibita pro qualitate negotij diuina, & humana diligentia, sacerdotaliq̄ concilio sacerdotū, unā secū in Apostolica cathedra ministrantium Dño, hoc est, sacri Senatus Cardinaliū (quos nunc dicimus) auctem etiam uicinorū, uel distantū Episcoporū, si q̄n, & quemadmodum ipsa negotij qualitas hoc ipsum exigere p̄sidi uideretur: sicut ab initio ad hanc usq̄ diē factum, & perpetuo obser-

Certius est Papę cū cōsilio Cardinaliū, q̄ cōcilio uniuersalis sine Apostolicę sedis auctoritate iudicium.

Negotia fidei p̄ primę sedis opum cū cōsilio sacerdotū terminanda.

Q V A R T A

uatum uniuersi testantur, & comprobant scriptores, & doctores ecclesiastici.

Et canonice scripturę illud fieri demonstrat qm̄ uni Petro singulariter ecclesiasticę hierarchie p̄fidi impetratū est à Christo indefectibilis fidei priuilegium, iuxta illud: Ego rogam p̄ te ne deficiat fides tua. Deinde ipsi ecclesia (supra Petrū tamē structę) simile quiddā uidetur impetratum: Super hanc petram edificabo ecclesiam meam &c. & portę inferi non preualebunt aduersus eam.

Hęc de origine conciliorum: in quo etiam indicatum est de eorundem authoritate, quous latius simus nunc dicturi.

De authoritate conciliorum: Primū aliorū explicanda, & explodenda sententia. Patres in concilio Constantien. & Basilien. congregati talia dederunt decreta.

Primum q̄ concilium habet immediate authoritatem à Christo.

Secundū Papa tenetur obedire in omnibus, & p̄ omnia cōcilio uniuersali rite cōgregato.

Tertium Conciliū habet potestatem coactionis supra Papā, & potest eum punire, & deponere, si uidebitur expedire: qm̄ generale conciliū representat ecclesiam uniuersalē, quę habet immediate authoritatē à Christo, cui subesse debet omnis fidelis, cuiuscūq; authoritatis, etiā Papalis in his, quę pertinent ad fidem, & reformationem ecclesię.

Hęc cōtendunt probare multis argumentis. Primum est. Math. 18. ubi dicit Christus: Si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus,

C O N T R O U E R S I A.

& Publicanus &c. Quęcūq; ligaueritis super terram &c. Vbi cum ecclesia, nō cum Petro loquebatur Dominus.

Confirmatur, quia Math. 16. ubi dicitur q̄ Petrus accepit clauēs à Christo &c. Augu. solet dicere, q̄ Petrus agebat personam ecclesię. 24. q. 1. c. Quodcūq;. Et idē in sermone Petri, & Pauli: Has clauēs accepit Petrus, quatenus representabat ecclesiam uniuersalem: sed uices huius ecclesię habet concilium generale, ergo ipsum habet has clauēs.

Cōfirmatur. 25. q. 1. c. Cōtra statuta patrum cōdere aliquid, uel mutare, nec huius quidem sedis potest authoritas: apud nos. n. inconuulsis radicibus uiuat antiquitas, cui decreta patrum sanxere reuerentiam: ergo patres habent authoritatē supra sedis Romę Pontificem.

Alias rōnes habes i opusculo Caietani. c. 5. Badem decreta conatus est cōprobare Gerson cācellarius, in tracta. de potestate ecclesiastica: quę sequitur schola Parrisiensis: ubi Gerson, uir alioquin, & pius, & doctus congerit multa in defensionē illoꝝ decretorū, uolens de monstrare, (magis confidenter, q̄ uere, forsan affectu patrię, uel illoꝝ patrū authoritate deceptus) q̄ in omnibus, & p̄ omnia subiiciatur Papa concilio generali: cuius argumenta nos missa facimus.

Pro solutione huius ambiguitatis: notandum, q̄ bifariam contingit intelligere uniuersalem ecclesiam. Primo, ipsam totā, & perfectā unā cum suo capite. Secundo, ipsam distinctā contra suū caput, ut erat in Cōstantia, & Ba-

Decretū Zozimi papę.

Nulla iurisdictionis auctoritas data est ecclesie distincte contra caput suum, *et contra unumquemque*

Q V A R T A

filea: & hoc pacto accipi certum est, quo fit comparatio eius ad suū caput, ut quādo dicimus Petrum, & successores eius esse pastores rectoresq; uniuersalis ecclesie, & quādo Dominus dixit: Super hanc petram edificabo ecclesiam meam &c. utro uis modo accipias ecclesiam. Sic primū paradoxū Christianū ac catholicū. Vniuersalis ecclesia nullam immediate a Christo accepit iurisdictionis auctoritatē, nō solum supra caput suum (quod ipse Christus agit Vicarium) sed nec supra mēbra, nec supra infimū gradus Christianum.

Istud patet, qm̄ nullus locus est in canonicis scripturis, ubi fiat mentio alicuius potestatis datæ ecclesie uniuersali, quia locus signatus. Math. 18. (Si ecclesiam non audierit &c.) (quo loco inducti sunt Basilenses, ut deponerent Eugenium. 4. indubitatum Pontificē.) nil habet, quod pertineat ad uniuersalem ecclesiam, ut infra ostendemus. Quis nam peccantē in se fratrem denuntiare posset uniuersali ecclesie? Et quātō locus ille deseruiret huic pposito, quod illi dicunt, & definiunt per articulo fidei, qd generale cōcilium representat uniuersalem ecclesiam, eiusq; auctoritatē supremā exercet. Istud quidem dicunt, & audacter definiunt, sed nescio quomodo possint demonstrare, qm̄ primo oportebat ostendere, qd uniuersalis ecclesie de facto transfuderit, & delegarit auctoritatem suam generali Concilio.

Secundo si fecisset, quo iure potuisset facere? Verba igitur hæc (De ecclesie, & q; sequuntur) ad uniuersalē ecclesiā nil pertinere, sed de par-

C O N T R O U E R S I A.

ticularibus ecclesiis loqui, tā rei ipsius (de qua agitur) natura, qm̄ ipsius uniuersalis ecclesie ab initio docet obseruatio. Et hanc qualemūq; iurisdictionē accepisse particulares ecclesias, non solum inferiorem auctoritate Petri, sed et subditam, & subordinatā, indubitatum est, & eandē residere primo i suo capite, hoc est Epō suo, p̄ quē exercenda est omnis iurisdiction.

Hinc collige, etiā Petro datas clauēs regni celoz, nō ecclesie, (si ecclesiam distinguas, aut diuidas a Petro,) nam Math. 16. Super hanc petram &c. & portæ inferi &c. nō subiecit, & ipse dabo clauēs: sed reuersus ad petram illam. Et tibi (inquit) dabo clauēs regni celoz. Quod autem Augu. solet aliquando dicere: Petrū tunc gessisse personā ecclesie, est sanē intelligēdum, accepisse quidem ecclesiam clauēs illas, sed in suo capite Petro.

Secundū Paradoxum. Si secundo modo sumamus ecclesiam siue concilium generale; ut erat in Basilea, & Cōstantia, tantūdem dicere debemus, quod in primo paradoxo. Et probatur, quia nec uerbū est in scripturis canonicis quod p̄prie loquatur de concilijs uniuersalibus, aut de auctoritate eorum, nisi forte quis huc illud accommodare uoluerit: ubi sunt duo, uel tres congregati &c.

Secundo probatur. Quæ Christus instituit in ecclesia ex duob; cōstant principijs, ex scriptura canonica, & sine scripto ex traditione ecclesiastica. Nō. n. sola ad institutionem Christi referenda sunt, quæ in carne cōuersatus, rudēs adhuc, & carnales discipulos docuit, quin po-

Q V A R T A

tius præcipua referuabit docēda per unctiōē spiritus. Modo ex apostolica traditione obseruatū habemus, ut Episcopos: ultima iudicia, & omnes maiores ecclesiasticæ causæ, ex Christi institutione specialiter referuarentur auctoritati sedis Apostolicæ: ergo nullā auctoritatē accepit inmediate à Christo ecclesia, siue concilium generale, nisi in suo capite Petro, & successoribus illius.

Huius rei primus testis est Anacletus successor Clementis, & Petri discipulus in epistola ad uniuersam Christi ecclesiam: Si difficultates ortę fuerint quęstiones, aut Episcopos, uel maiorum iudicia, quę si aut maiores causę fuerint, ad sedem Apostolicam pertinebunt, &c. quoniam Apostoli hoc statuerunt iussione saluatoris &c. Consule locum.

Secundus testis est Euaristus Anacleti in cathedra successor in epistola ad egyptiorum Episcopos, & in altera epistola, ad Episcopos Africanos: erat & tunc superstes beatus Ioānes euāgelista. Eiusdē Paradoxi testis est Alexander successor Euaristi, qui sub Traiano, ecclesię Christi præfuit, in epistola ad omnes orthodoxos. Idē & Sixtus primus, q̄ sub Adriano, ecclesię Christi præfuit ad Episcopos totius ecclesię. Idē habet Annicerius ad Gallicanas ecclesias, idē habet Eleutherius ad easdē Gallicanas ecclesias scribens. Et Victor huius proximus successor ad Theophilum Alexandrinum, egyptiorumq̄ Episcopos, & citat ecclesiasticū canōē, q̄ ab Apostolis constitutus & obseruatus est, & deinceps continuo &c.

Eadem penē ad uerbum Sixtus secundus in

C O N T R O U E R S I A .

epistola ad Hispanię Episcopos, & in alia ad Gratū Episcopum. Zepherinus ad Cecilie Episcopos docens, quomodo peragenda sint Episcopos iudicia: Finis causę ad sedē apostolicā deferatur, ut ibidē terminetur, nec antea finiatur (sicut ab apostolis, & successoribus eorum constitutū est) q̄ eius auctoritate fulciatur. Marcellus ad uniuersos per Antiochenā prouinciā constitutos Episcopos. Melchiades Papa ad Marinum benedictum Leontinum, ceterosq̄ Hispaniarum Episcopos.

Vides Christiane Lector omnium istorum Patrum concordia testimonio ab ipso exordio ecclesię, ita prædicatum in uniuerso populo Christiano, ita receptū, & creditū, itaq̄ obseruatum, ut maiores causę ecclesiasticę referuare essent sedis Apostolicę. Hoc cōfirmat istorum patrum auctoritas, sanctitas, & antiquitas: nā fuerunt isti omnes, nō solum ante Nicenum cōcilium, sed ante uniuersa penē concilia, sub ipsis continuo Apostolorum temporibus, atq̄ adeo Apostolorum quorundam adhuc præsentia, aliorum recens adhuc memoria. Adde gloriosum susceptum ab illis martyrium.

Fuit & hoc ipsum & umbra, & figura nostre ecclesię synagoga ueteri, in qua oē arduū negotiū, & quicquid grauius erat, referri oportebat ad Mosaicam cathedram.

Deinde est ad hoc decretum Niceni cōcilij, & statutū Apostolicū de Episcopos iudicijs, & celebratione conciliorum: qm̄ nec iudicari Episcopus, nec cōgregari synodus potest, nisi per Romanū Pontificem. Quę habes euidenter in epistolis Iulij primi ad Antiochenā synodū

Q V A R T A

congregatam aduersus Athanasium &c. Et in concilio Niceno est Canon. 18. Placuit, ut omnes Epī &c. Extat ad idē celebris epistola Stephani Archiepī in cōcilio Mauritanie p̄sidentis: & trium conciliorū Aphricanarū prouinciarū, quā epistola ex cōmuni decreto ad beati Damasci scripta sunt. Expressius habetur eadem in epistola quā illis rescripsit Damasus Papa, sic inquit in calce. Definire ecclesiasticas summas q̄telas causarū, uel dānare Epōs absq̄ huius sanctæ sedis autoritate, minime licet, quā omnes appellare, si necesse fuerit, & eius fulciri auxilio oportet. Nā (ut nostis) synodū sine eius autoritate fieri, nō est catholicū, nec ulla concilia rata leguntur, quæ nō sunt iuxta Apostolicam autoritatem. Hæc Damasus.

Demonstrauimus in supradictis, quid i uniuersum ex propria ratione conueniat cōcilij. Nunc explicatius oportet singulorum demonstrare, & autoritatē, & rationē, & quid in singulis probauerit, & agnouerit uniuersa Christi ecclesia. Ita plene intelligetur ueritas eius de quo ambigitur.

Tria genera conciliorum cognoscit ecclesia Christiana: quorū etiā meminit Gratianus. d. 3. Vniuersale, siue oecumenicum, Prouinciale: & Sacerdotale medium. Vniuersale cōcilium est, in quo totius ecclesiæ tractantur negotia, & ex oībus totius orbis puincijs conuocatis orthodoxis Episcopis: quare oecumenicum Græce dicitur: quorum primum Nicenum extitit instantia Constantini Imperatoris.

Prouinciale (ut ipsum nomen indicat) est, in quo

C O N T R O U E R S I A.

quo sub uno metropolitano, unius tantū prouincie Epī conuenientes, eiusdē tractant negotia. Hæc olim quotānis bina celebrabantur: patet ex canone Niceni concilij: Ne quem clericum &c. Eiusmodi sunt celebrata multa ante Nicenū concilium a tēporibus Apostolorū, & eorum institutione. In ecclesia sunt istorū conciliorū usus frequens, in concilio Niceno prospectum fuit, ut bina celebrarentur quotānis, quā nō ita frequenter celebrari consueuerant.

Medium est, in quo causa, quæ tractat, uniuersalis frequenter est. hoc est, fidē, aut ecclesiasticam obseruationē concernens: sed conuocatio nequaquā. Hæc uel p̄sente Romano Pontifice, uel eius autoritate celebrantur. Huius generis sunt multa celebrata ante Nicenū concilium in primitiua illa ecclesia: & in primis illud omnium primū Hierosolymis ab Apostolis celebratū: quod uniuersale dici nō potuit, cū ex duodecim tres tantū, aut quatuor inter fuissent Apostoli: nec apparet aliunde conuocatos aliquos, sed ab illis tantum celebratum fuisse, quos missi ab Antiochia cōsultores Hierosolymę offenderant. Eiusdem generis fuere, quæ Victor Papa i Asia celebrauit ad abolendum Iudaicum ritum celebrandi Paschatis.

Ad idē genus expectat Antiochenum illud, quod autoritate Dionysij Romani Pōtificis aduersus Paulū Samosatēnem celebratum est: & q̄ paulo post sub beato Cypriano Aphricanum cōcilium, ex totius Aphricę Epīs. Hæc, & alia ante Nicenum cōcilium: post quod & alia pleraq̄ eiusdem generis cōcilia celebrata

Quæ fuerint
cōcilia media

Tria genera
cōciliorū uni
uersale, prouin
ciale, & me
dium.

Q V A R T A

leguntur: ut Sardicēnū, Gangrense, Laudicēn-
Neocēsariēn. Agathēn. Carthaginēn. Mileuita-
num, sub Innocētiō, & illa, quæ Romę Mar-
tinus Papa, & Simachus celebrarunt.

Ad idē genus pertinet sacri illius senatus
cōcilium, hoc est, Cardinaliū (quos uocamus)
siue sacerdotū, qui unā cū Pōtifice ministrant
Dño in cathedra Apostolica, & ipsi adsunt cō-
silio in definiendis, & tractādis reb⁹ grauiori-
bus, q̄ ad eandē sedē ex toto orbe referuntur.

Postq̄ autē suis notis distinximus concilio-
rum ecclesiasticorū tria genera, nunc demon-
strandū quæ sit, & unde pendeat singulorum
authoritas. Sit Paradoxum primum.

Uniuersorum
concilioꝝ au-
thoritas depe-
dens est à Pōti-
fice Romano.

Omnium cōciliorum authoritas subest au-
thoritati sedis Apostolicæ, & Romanorū pon-
tificū, & ab illo necessario pendet. Hoc demon-
stratur. Primo de prouincialibus cōstitutio est
antiquior, & usus frequentiori nulla est dubi-
tandi occasio, nec esse potest, qm̄ bina quorū-
nis celebrari debere Nicēni decreuerunt cano-
nes: in quibus si causę contingant maiores, ad
Apostolicę sedis definitionem referendæ sunt:
(pmissa epōꝝ in synodo disquisitione) uerum
tamē nihil ratū, firmumq̄ est priusq̄ sedis Ro-
manæ authoritate roboratum fuerit. De alijs
uero duob⁹ generib⁹ concilioꝝ, nūc dicamus.

Cōcilia p̄ epi-
scopū Roma-
nū cogendā.

Sed ut euidenter Lector intelligat qualis, &
quanta sit eorum authoritas, recolenda sunt
q̄dam supra demonstrata. Primum, cū prouin-
cialia concilia ordinaria quadā authoritate cō-
uocari possint, & debeant, euidenter cōsequens
est, alia duo genera concilioꝝ sola Apostolicæ

C O N T R O U E R S I A.

sedis authoritate cōuocari, & celebrari debent.

Secundo, Irrefragabiliter demonstratum est,
Petro & successoribus eius cōmissam à Chri-
sto curam, gubernationēq̄ uniuersalis eccle-
siæ, & datas illi clauēs regni cœlorū, & illam li-
gandi, & soluēdi potestatem, quā unus ipse Apo-
stolorū omnium singulari priuilegio accepit,
ceteris uero ecclesiarum rectoribus, tantū eis
cōuenit, quantū ab illo uelut capite in reliqua
ecclesiastici corporis membra deriuatur.

Tertio ostendimus concilijs uniuersalibus,
nullam primo, & secundū se datam à Christo
iurisdictionis, aut definitionis authoritatē, sed
Petro & successoribus, à qua accipiunt cōcilia
robur oē, sine qua nullum omnino habent.

Ex his facile diuinabis quod querebatur. Si ta-
mē semper roges, ut expresse dicamus, qualis,
& quanta sit authoritas concilioꝝ, respondeo
duo. Primū si sine capite, & destituta eius au-
thoritate celebrata fuerint, nullam prorsus ha-
bent authoritatem Apostolicam.

Secundū, si tamē sint Romani pontificis au-
thoritate celebrata, talis, & tāta est eorum au-
thoritas, quanta sedis Apostolicæ, & Romani
Pontificis in eis p̄sidentis: & habent idē priui-
legium super quoscunq̄, qui mēbra sunt cor-
poris ecclesię, ut sacrosanctū, & ratū sit in cœ-
lo eorum iudicium, & certa sententia & indu-
bitatę ueritatis eorū definitio, sicut ipsius Pe-
tri, Christi in terris Vicarij, Dixi, si Romani pō-
tificis sint authoritate celebrata, nā ad eius so-
lus authoritatē pertinent grauiora quaq̄, &
ardua negotia ecclesiastica: ois de fide Christi,

Petro & suc-
cessoribus cō-
missa cura uni-
uersalis eccle-
się regendę.

Nulla multitu-
dine, aut cōci-
lijs sine capite
suo data iuri-
sdictionis au-
thoritas.

Quid cōcilia
sine Pontifice
& cū Pōtifice
ualeant.

& religione q̄stio, omne difficile, & ambigui
iudicium. Qui tamē si ad eorum definitionem
adhibere debeat secum sacerdotale concilium
secundū formā exp̄ssam in lege ueteri, & ab
initio obseruatā in ecclesia, regulariter quidē,
sacerdotū unā secum ministrantiū Dño in ca
thedra Apostolica. Nonnunq̄ uerō aliorū, uel
plurimorū, uel pauciorū, uel distantīū secundū
qualitatē negociorū: omne tamē conciliorū iu
diciū, omnis sententia, & definitio procedere
censetur ex autoritate p̄sidentis unius, ut ex
uerbis legis supra demonstrauimus.

Sed hoc magis demonstratur ex traditione
ecclesiastica: qm̄ a tēporibus Apostolorū, om
nia uniuersalia concilia, nō solum sedis Roma
nē autoritate congregata, & peracta sunt: sed
etiam inuenies semper eiusdē sedis, aut ipsos
Ep̄os, aut eorū legatos, eis dē p̄tuisse, qui primi
causas proponerent: primi p̄ferrent sententiā.
Ita in primo illo omnium sacratissimo cōcilio
Nicēno Victor, & Vincētius Romanæ ecclesię
presbyteri, & Osius Cordubensis Ep̄us, pro
beato Syluestro, interfuerunt, ut uniuersa testa
tur antiquitas. Et primi Cōstantinopo. aduer
sus Macedoniū author extitit beatus Dama
sus. Et primi Ephesini aduersus Nestoriū be
atus Cōlestinus, in quo beatū Cyrillū Alexan
drinum Ep̄um suū cōstituit Vicarium, de quo
beatus Liberatus i suo breuiario, quo uniuersa
sam causam Nestorianorū, & Euthychianorū
actionesq̄ Chalcedonen. cōcilij cōplexus est.
In synodo Chalcedonen. Paschasinus, & Lu
centius Ep̄i, Bonifacius, & Basilius p̄sbyteri

Apostolicę sedis legati fuerunt p̄sidentes sub
Martiano Imperatore. Ad hunc modum & in
omnibus alijs receptę autoritatis cōcilijs fa
ctū est: & nulla absq̄ huius sedis autoritate,
nec tunc, nec in posterū ullā inuenisse autori
tatem cōperies, sed omnia uel probata, uel dā
nata per hanc sedem, ut illa, quę olim in Tyro,
& Antiochia, (authore Eusebio Nicomediensi)
contra Athanasium Alexandrinum celebrata
fuit: quę quīs celeberrime, tamen solius Iulij
Romani pontificis deiecit autoritas: & Atha
nasium, ceterosq̄ dānatos restituit, & in ipsos
dānatores, dānationis p̄tulit sententiā appro
bante iustū eius iudiciū uniuersali ecclesia.
Ita Ariminēse concilium a Damaso, Ephesinū
secundū a Leone deiecta fuere restituto Pabia
no, quē dānauerat impia synodus, dānato in
super impio Dioscoro eius concilij authore.
Ad eundē modū beatus Innocentius, orienta
lium Ep̄orū synodum aduersus Ioannē Chri
stostomū Cōstantinopo. Ep̄um, & eius autho
res excommunicationi subiecit: quos nisi post
condignam satisfactionem, noluit ecclesiasti
cę communioni restituere.

Extat elegantissima epistola Pelagij ad alte
rum Ioannē Constantinopolitanū Ep̄um, qui
ex Oriente toto, synodū congregarat: qua epi
stola uniuersa illa statuta, uana, & irrita esse
declarauit. Cōfert multum etiam quod scribi
tur in hysto. Tripar. lib. 4. ca. 9. Eusebius Arria
nus Ep̄us egit, ut in Antiochia Syrię synodus
fieret, ad quā synodū conuenerunt ex ciuitati
bus diuersis Ep̄i nonaginta. Maximus autem

Cōciliū Ephe
sinū. 1. & Ari
minēse dānata
Theodoretus
hyst. Trip. li. 5.
ca. 29.

Q V A R T A

Hierosolymitan² Macarij successor nō affuit sed nec Iulius interfuit maxime Romę p̄sul, nec in locū suū aliquem destinauit: cū utiq; regula ecclesiastica iubeat, nō oportere p̄ter sententiā Romani Pōtifis cōcilia celebrari &c.

Cognoscunt aliās Arriani autoritatē Ep̄i Romani, & dignitatem illius sedis: qm̄ nō negant Iulium Romanę urbis Ep̄m iudicem in causa Athanasii, quē Arriani eo tempore persequebantur. Cōsule histo. Trip. li. 4. c. 12. & 15.

Ibidē de ecclesia Romana sic scribitur. c. 16. Parebātur Arriani circa omnes Romanorum ecclesiā esse munificā, ueluti q̄ Apostolicā haberet curā, & antiquitus m̄ pietatis existeret. Fatentur Arriani, quod nostrę tempestatis hæretici a Germania nati cognoscere minime uolunt. Ad idē. ca. 9. eiusdem libri.

Et in epistola Antiocheni contra Paulū celebrati sic dicitur in fine. Paulus Samosatenus a sacerdotio abscissus & cōmunionē, cū de domo ecclesię nollet exire, interpellatus Imperator Aurelianus, religiose satis de hoc sanctęq; decernit, his p̄cipiens ecclesię domū tradi, quibus Italię sacerdotes & Romanus Ep̄us scriberent. Quod non nihil iuuat ad statuendam excellentiam Ep̄i Romani supra reliquos Ep̄i scopos orbis, ab exteris testimonium desumere. Euseb. in histo. Ecclē. lib. 7. ca. 25.

Vides Christiane Lector, quanta fuerit Romani Pontificis, a temporibus Apostolorū, supra uniuersalia concilia autoritas in eorum congregatione, uel dissolutione?

Secundū Paradoxum; Nō tantū in conuo-

C O N T R O U E R S I A.

catione conciliorū uniuersalia concilia p̄dent a Romano Pontifice, sed in omnibus actis synodalibus ab eodē prorsus dependent: ut ipsa rei euidentia fiet manifestum; qm̄ hæcenus obseruatum est, ut acta in uniuersalibus cōcilij (etiam p̄sentibus legatis sedis Romanę) prius ad ipsam cathedram beati Petri sint relata, & per illā approbata, q̄ robur ullū haberet. Hoc patet primo ex quatuor illis cōcilij ḡnālīb⁹, q̄ uelut quatuor euāgelia recipit Chri ecclesia.

De Nicēno concilio extat adhuc epistola, quā simul cū actis, decretisq; synodalib⁹ miserunt patres ad beatum Syluestrū, ut sua autoritate confirmarentur, quamuis eius legati p̄fuissent concilio.

Constantinopolitana synodus prima, q̄ Nicenā subsequitur, nihil aliud egit, q̄ quod Ep̄i ibi, ex uniuersali ecclesia conuenientes, probarent, & sequerentur sententiā Damasii cōtra Macedonium, Sabellium, & Eunomiū: quos ante Damasus, cū sacerdotali concilio (quod Romę habuerat) anathematizauerat, cum impijs suis ad inuentionibus. Idem Damasus dā nauit acta in Ariminēsi concilio per Arrianos conuocato, ostēdens nullius autoritatis uis se definitionem illius concilij: & hanc causam singulariter affert, q̄ Romanus Pontifex illi non prebuerit consensum.

In Ephesino primo concilio nihil aliud egerunt, q̄ repetere, quæ egerat Cōlestinus aduersus Nestorium, & in Chalcedonē. secuta synodo, rursus uniuersa illa repetita est tragedia. Acta in synodo illa Sathang Ephesina secūda,

Gesta synoda
ha nō sunt fir
ma sine Ponti
ficis Romani
autoritate.

Quatuor pri
ma ḡnālīa cō
cilia recogno
uerunt Ep̄m
Romanū.

Q V A R T A

& Euthychetis blasphemiam, quis, nisi beatus Leo (Apostolico mucrone) cōfodit, scripta pulcherrima illa, Christianissimaque epistola ad beatum Flavianum, qua incarnationis uerbi misterium ad uiuū, & doctissime explicat. Simul missis Apostolicę sedis legatis, qui exortos, ex ea causa, per Orientem tumultus, Apostolicę moderationis autoritate componerent.

Habes de ea re epistolā elegantissimā eiusdē Leonis sub hoc titulo. Synodo apud Chalcedonam constituta, Leo Papa Romanus &c. in qua leges perscribit, & ueluti formā prescript, quā sequi, amplectiq; deberent in condemnandis Euthychete, & Dioscōro hæreticis: quas nec per latum unguē prægressa est tantorū patrum synodus. Quanta autē reuerentia ac ueneratione dicta beati Leonis ad Fabianū epistola excepta fuerit in concilio, testantur subsequētē acclamationes, q̄ in actis eius leguntur. Siquidē tota synodus, ueluti uno ore, ter beatissimū acclamauit Leonē, & Dioscōrū hæreticum omni sacerdotali dignitate exutū, exilio deportandum, seculari potestati tradiderunt. Quā concilij seueritatem ex ea maxime causa processisse, testatur Anatholius ille Constantinopol. antistes, quia contra beatissimū Leonē ausus est dicere excommunicationis sententiā.

Nec satis illis patribus fuerat, q̄ secum presentes & cōsentientes, immo præidentes sibi, & omnia secū principaliter agētes, habuerant fēdis Romane legatos, sed ad ipsum Leonē acta synodalia remiserunt, eius autoritate & iudicio eadem cōfirmari expectātes, & auctori-

C O N T R O U E R S I A.

tatis robur eidem impartiri. Scripta simul ad eum synodali epistola, quam habes ibi in hac forma: Repletum. n. est gaudio os nostrū &c. Quibus literis acceptis, beatus Leo decreta synodi, quatenus ad fidei confirmationem pertinebant, probauit. Sed decretum unum puta, q̄ secundę sedis dignitatem inter ecclesias Christianas, post Romanā acciperet Constantinopol. ecclesia, eo q̄ noua Roma esset, & imperialis maiestatis sedes, irritum fecit, nec uoluit probare sicut decretum fuerat in synodo, ut illic, ex epistolis Leonis ad Martianum Imperatorem, & ad Anatholium, qui istud per nuntios instanter rogarant pontificem.

Hic cōsideratione dignissimum est illud, q̄ absolutis negotijs quæ in concilio tractabantur, tota synodus patienter expectauit Apostolicę sedis censurā, & de actis synodalibus confirmationem cōgregatis tot patribus in Chalcedona, donec his uenerunt legati Romani: & iam secūdo accepit synodus epistolas Leonis confirmantis synodū, & actiones illius, ut elare uideas ad cuius autoritatem pertineat roborare, & firma facere acta synodalia. Istud ex quatuor illis generalibus concilijs (quę uelut quatuor euangeliorū libros suscipere & uenerari se confitetur ille catholicę ecclesię Pōtiffex sanctissimus Gregorius) manifestū fecimus.

Hoc ipsum non minus apparebit euidenter per reliqua cōcilia discurrendo, quomodo ex istis quatuor demonstrauius. Dic mihi obsecro quid aliud fuit quintę synodi uniuersalis actio, q̄ autoritatis Apostolicę sedis, super

Q V A R T A

omnes totius orbis ecclesias, recognitio: Siqui-
dem hoc unū egit illa synodus, ut decreta Ro-
manæ sedis, & prolata ab eadem in diuersos
sententias teneret, amplecteretur, & obserua-
ret orbis uniuersus: quod luce clarius intelli-
ges ex forma synodalis sententiæ aduersus An-
themium prolata: in qua tantum demonstra-
uerunt Anthemium iuste quidem damnatum
à sede Apostolica.

Sexta syno-
dus recogno-
uit Epum Ro-
mæ.

Veniamus ad sextam synodū uniuersalem.
Sepultis cum suis heresibus Euthychete, Dio-
scoro, & Anthemio cum Seuero Antiocheno,
& Petro Apamiaro Episcopis: suscitati sunt di-
scipuli eorum Cyrus Alexandrinus Patriar-
cha, & Sergius Constantinopolitanus Epus,
Pyrrhus, Euthychetis, & successor & discipu-
lus, & post illos Paulus Cōstantinopo. Epus,
qui Constantium Imperatorem in suam sedu-
xit perfidiam. Deinde subsecuti sunt Petrus
& Gregorius, & Macharius Antiochenus Pa-
triarcha, & facti sunt socij & participes perfid-
iæ suæ. Hi primū cōmentī sunt, nō ut priores,
unicam esse in Christo naturam, sed unicā esse
uoluntatem & operationem. In hos exurgens
Romana sedes, gladium suæ potestatis (quam
in beatissimo Petro accepit à Domino) magna
distrinxit libertate: & quīus Patriarchalium se-
dium antistites, à fide & à catholice ecclesiæ
gremio pñuntiauit alienos. Primū Honorius
ille Pontifex damnauit Pyrrhum, quem dam-
natum constat exilio, relegatū ab Heraclio Im-
peratore, qui in ea re Apostolicæ sententiæ ex-
secutor factus est. Secundo Theodorus Ro-

C O N T R O V E R S I A .

manus Pontifex. Tertio Martinus Theodori
successor congregata secum Romæ 150. Episco-
porum synodo, in Cyrum, Sergium, & Pyr-
rhum prædecessorum suorum, dānationis sen-
tentiam confirmans, & renouans, omni eccle-
siastica dignitate priuauit, & à Christiano no-
mine iudicauit alienos. Sub hoc tēpore (subla-
to diuina prouidentia Cōstantio Imperatore)
Constantinus eius filius magno Constantino
(quem nomine referebat) moribus & fidei ze-
lo similior q̃ patri, uniuersalem synodum cō-
gregari magnopere studuit: per quā hæc eccle-
siarū scandala ē medio tollerentur. Qua de re
ad Donum Romanū Pontificem scribens, ro-
gat ipsum & hortatur, ut sua autoritate, mis-
sis ab Apostolica sede legatis, concilio digna-
retur adesse. Quas tam religiosi principis lite-
ras (mortuo iam Dono) eius successor Agatho
recipiens, nihil cunctatus suos legatos misit
ad conciliū: & ut ipsum legitime celebrare-
tur Apostolica auctoritate confirmauit, nō ta-
men consentiens, q̃ Apostolicę sedis de prædi-
cto dogmate toties prædicata, & lata sententia
contra prædictos hæreticos disputaretur in cō-
cilio, sed legatis suis dedit mandata, ut concilio
perscriberent rectę fidei regulam, quam se-
qui omnes oporteret, ut testatur eiusdē ad Cō-
stantinum Augustum scripta epistola. In qua
neutiquā summittit Apostolicę sedis sententiā
synodali iudicio, sed uice uersa uult eam præ-
mittendam iudicio concilij, & cen set hoc pri-
uilegio cōmendandam ecclesiam Romanam,
& nunquam hæreticis nouitatibus deprauata

Incubuit, sed ut ab exordio norma fidei Christi-
tiani preceperit illibata usque ad finem manet.
Quā reuerenter, q̄ sancte exceperit sancta syn-
odus hanc Agathonis sententiam, & post sy-
nodum uniuersas Oriens, liquido constat ex
forma concilij. Exceperunt quidem illam pa-
tres ibi congregati uno ore clamantes, ter bea-
tissimum Agathonem Papam, & suas sugge-
stiones à spiritu sancto dictatas per os sanctis-
simi, & beatissimi Apostolorum principis Petri,
& digito ter beatissimi Agathōis scriptas &c.
Vides Lector Romanū Pontificem ab uni-
uerso semper orbe recognitū uniuersalem pa-
storum principem, & Romanam ecclesiā fuisse
semper uniuersę Christi ecclesię, & concilij
omnibus rectę fidei regulam, & magistrā: &
ob id diuino conseruatā privilegio, nulli unq̄
subiacuisse hæreticę prauitati: sed Apostolicā
traditionem, ut accepit ab Apostolorum Chri-
sti principibus, illibatam conseruasse & con-
seruaturam perpetuo?

Septima syno-
dus recogno-
scit Ep̄m Ro-
m.

Nolo sub silentio prætereamus septimā sy-
nodum circa annum Domini. 718. non longe
post sextam synodum sub Leone Imperatore
celebratam. Eo tempore exorta est alia pestis
contra diuorum, imagines, quibus eatenus
usa fuerat Christi ecclesia. Leo primus Impe-
rator diuorum imagines deponi, conteri, com-
buri, iussit. Aduersus quem beatus Grego-
rius Papa (eius nominis) tertius cōuocata Ro-
mę generali synodo, eundem Leonem cū suā
impietatis assertoribus ecclesiasticę cęsursę mu-
trone iugulauit. Quo mortuo eius filius Co-

stantinus paterna imbutus perfidia, eādem se-
cutus est heresim. In quem exurgens Step̄-
anus Papa eius nominis, secundus prolatam à
Gregorio tertio in Leonem confirmat anathe-
matis, & damnationis sententiam. Quibus ex-
tinctis ex eorum cinerib⁹ suscitati sunt ac no-
stra tēpestate per Germaniam Lutherani, eius
impietatis obseruatores. Tandem alter Con-
stantinus illius perfidi Leonis nepos suscepto
imperio uisa ultione diuina in suos parentes
pro perfidia, supplices literas misit ad Adria-
num Pontificem, ut concilio generali (quod se-
cundo celebraretur in Nicęa sua autoritate)
adesse dignaretur. Qui ad Augustos respon-
dens misit Petrum monachum Cardinalem
presbyterum, & alterū Petrum abbatem san-
ctę Sabine de urbe, Apostolicę sedis legatos,
qui uice sua præessent concilio &c.

Etiā & hinc Lector intelliges: quod to-
ties demonstratum est omnem conciliorum
authoritatem ab huius sedis autoritate pror-
sus pendere.

Superest octaua synodus generalis, & Con-
stantinopolitana quarta, Michael Imperator
congregauit numerosam Episcoporum syno-
dum Constantinopoli, & Ignatium Episcopū
damnatum deiecerunt ab ecclesia: qui iure &
legitime p̄sidebat, & in locum eius Photium
quendam hominem profanum eidem præfere-
runt ecclesię. Post uero legati à latere missi à
Nicolao Papa Rodoaldus & Zacharias Epi-
scopi corrupti imperiali largitione prolatam
in Ignatium damnationis sententiam, uelut ex

Octaua syno-
dus recogno-
scit Ep̄m Ro-
m.

Q V A R T A
Apostolicę sedis autoritate confirmauerunt. At Nicolaus Pontifex cum cognouisset hoc per literas Imperatoris ad se missas, conuocata uniuersa ecclesia Romana, in presentia totius cleri, & presenti Imperiali legato, publice contestatus est, quę sui legati egissent. Cōstantinopoli minime acta sua sententia, sed contra expressa sua mandata: ideo in illos ipsos protulit damnationis sententiam: addens nūq̃ se consensisse, nunquā etiam consensurum in deiectionem Ignati, uel promotionem Photi, quin potius eandem uelut sacris canonibus contrariam, irritauit, ac repudiavit. Quod ipsum etiam literis suis Michaeli Imperatori significauit. Horum omnium præter fidem historiam testis est prima epistola eiusdem Nicolai ad uniuersos per Asiam, & Libyam orthodoxę fidei cultores. Deinde altera eiusdem epistola longissima, & spiritu illo beati Petri plenissima ad Michaelē Imperatorem. Sed cum non obtemperaret Michael Imperator Apostolicę sedi in iudicio de Photio & Ignatio, decreuit Nicolaus ut Constantinopoli quarto congregaretur uniuersale Episcoporum concilium, quo in tanto conuentu comprobaretur, atque omnibus palam fieret, iustum fuisse Apostolicę sedis iudicium, id quod factum est: siquidē cōfirmata est in Photium damnationis sententia, & suę sedi Ignatius restitutus est.

Videtur autoritatē sedis Romanę esse semper fuisse concilijs omnibus moderatricem, & orthodoxę fidei regulam infalibilem, non uice uersa: siquidem huius sedis autoritate

C O N T R O U E R S I A .

seclusa, quantūuis alioqui frequentia, & uniuersalia concilia, non solum errare posse, sed errasse frequenter etiam in fidei definitione, & negotio comperimus. Hanc uero nunquā, sed normam orthodoxę fidei illibatam cōseruasse perpetuo, & cōseruaturam in finem, & errantibus concilijs hanc sedē semper succurrisse.

Hactenus de generalibus concilijs.

Idem obseruatum est, in prouincialibus concilijs, quoniam Aphricanum illud concilium celebratum sub Cypriano submissum est Stephanō Papę, & correctum per illum in articulo de rebaptizandis hereticis, ut Hieronymus aduersus Luciferianos testis est, & Augustinus aduersus Donatistas.

Carthagen. cōgregata aduersus Pelagiū, & Cōlestium ad sedē Apostolicam suum retulit iudicium, ut testatur eorum patrum ad Innocentium synodalis epistola: in qua post enarrata gesta synodalia sic dicunt: Hęc gesta frater sancte tuę charitati duximus intimanda, ut statutis nostrę mediocritatis, Apostolicę sedis adhibeatur autoritas. Extat Innocentij rescriptum ad patres cōcilij sub hac forma. Innocentius Papa Aurelio & omnib⁹ sanctis Episcopis, & ceteris, qui in Carthagen. affuerunt ecclesia, in Domino salutem &c. Est integra in uolumine magno conciliorum.

Simile quiddam factum est in cōcilio Mileuitano congregato contra eodē Pelagiū, & Cōlestium hæreticos. Extat elegans synodalis epistola ad beatum Innocentium, in qua post enarratam causam synodi, & alia ibidem

Prouincialia concilia recognoscent ep̃na Romę.

Q V A R T A

gesta subiiciunt. Hæc ad sanctitatem tuam de concilio Numidiæ scripta direximus, imitantes Carthagen. ecclesiam, & Carthagen. provincie coepiscopos nostros, quos ad sedem Apostolicam, quâ beatus illustras de hac causa scripsisse comperimus.

Auditis hic planè recognitionem omnium conciliorum quæ in Africâ celebrata sunt auctoritatis Romane sedis, & quod efficacior sit eius auctoritas ad convincendos hereticos, & omnium sanctorum doctorumque disputationes, ut testatur etiam diuus Augustinus lib. 2. ad eosdem illos Pelagium, & Coelestium hereticos, qui nullis disputantium, aut scribentium potuerunt superari rationibus, & tamen Coelestius uni beati Innocentij auctoritati non fuit ausus resistere, sed promisit omnia, quæ sedes ista damnet, se etiam damnaturum. Rationes autem, & scripturas omnes argutus, & ingeniosus homo eludebat facile, sed huius sedis auctoritatē toto orbe recognitam, nec eludere potuit nec contemnere.

Adiunge his Innocentij responsum ad patres Mileuitani concilij, quibus in hæc verba respondit. Innocentius Silvano seni & ceteris, qui in Mileuitana synodo interfuerunt. Dilectionis uestre literas, quas ex Mileuitano nostra auctoritate celebrato concilio cura fidei propensiori misistis &c. Est integra in volumine conciliorum. Non mediocriter puto argumentum, si hoc quod nostri scriptores uniuersi affirmant, dixerint etiam exteri & hostes. Refert Amianus Marcellinus lib. 15. de Constantio

Cæsare,

C O N T R O V E R S I A.

Cæsare, quæ cum iam cognosceret Athanasium electum a sua sede per synodum episcoporum, adhuc ardenti desiderio nitebatur id fieri per Liberium episcopum Romæ, credens, ut alio qui hæreticus, minus ratum quod fiebat per synodum nisi auctoritate qua potiuntur æternæ urbis episcopi (ut uerbis Amiani utar) firmaretur.

Ex his credo me satis euidenter ostendisse posita duos paradoxa, idque non sophisticis aut vulgaribus, sed certissimis argumentis, nempe ex ipsissima serie sacrorum conciliorum.

Suboritur dubium quorum suffragijs celebranda sint concilia: & ad quos ex certo expectet synodale iudicium. De quaestionibus grauioribusque causis, quæ deferuntur ad conciliū uniuersale, ad sacerdotes & episcopos tantum an etiam ad reges & principes ceterosque ordines laicos?

Germaniæ bona pars sequens. M. Lutherus uoluit ad uniuersos ordines laicos pertinere interesse iudicij synodalibus: quoniam sunt membra ecclesiæ. Sed hac ratione ad uniuersos etiam Christi fideles pertineret, etiam ad sutores & sartatores, quoniam uniuersi sunt membra ecclesiæ.

Ego non satis possum intelligere unde inducatur in talem sententiam, quod ius sit cuiuscunque gradus Christi fidelibus definiendi quæ ad religionem communem pertineant. Quoniam si ex lege sumas argumentum, olim solius minoris sacerdotalis erat docere populum legem Dei, & quæcunque ad eius cultum pertinebant. Sic Dominus ad Aaron. Præceptum sempiternum

Quoniam suffragijs celebranda sint concilia.

Non est laico rati definire quæ ad religionem pertineant.

Leuit. 100

f

Coelestius credit auctoritati episcopi Romani non tamè argumentis disputantium.

Deutero. 21.

Ezech. 44.

est in generationes uestras, ut habeatis scientiam discernendi inter sanctū, & prophanum: inter pollutum, & mundum: doceatisq; filios Israel omnia legitima mea &c. Et in Deutero. Accedent sacerdotes filij Leui, quos elegerit Dominus Deus tuus, ut ministrent ei, & bene dicant in nomine eius, & aduerbū eorū omne negotium pēdebit. Et per Ezechiel. Populum meum docebunt, quid sit inter sanctū & pollutum: inter mundum & immundū ostendent eis, & cum fuerit controuersia, stabunt in iudicijs meis & iudicabunt.

Vides Lector, nō regum, aut principum, nō cuiusuis ex laico ordine in ecclesia, sed sacerdotalis officij esse docere populum, quæ ad legem Dei, religionem, diuinumq; cultum pertinent, & stare ad iudicandum in iudicijs Domini, cum de his exorta fuerit quæstio, & controuersia? similiter & in omni ambiguo, & difficili negotio, quoniam pceptum erat in lege hæc uniuersa ad locum, quem elegerat Dominus refferri debere, ubi residerebat principalis cathedra, & sacerdotes i ea pro tempore seruientes Domino unā cum eius pŕsede, nec declinandum ad dexteram, nec ad sinistram ab eorum iudicio.

Et cū sit familiaris modus arguendi ab umbra legis ad ueritatē euangelij, nescio qua fronte contendant, regum uniuersorumq; secularium ordinū esse eiusmodi iudicijs interesse.

Quod si obijcias cōtra hoc, Primo interfuisse olim Romanos principes concilijs uniuersalibus, fateor, non tamen ut cognitores, aut

CONTROVERSA.

iudices, ut isti noui opinatores uolunt: sed tantum pro seruanda tuendaq; concilij autoritate, unitate & concordia. Sic magnus ille Constantinus in concilio Niceno norma & exemplum reliquorū principum (cuius exemplum imitaturi essent huius gratis principes) qui nō pŕsumpserit ingredi ad concilium, nisi prius perita ab Episcopis facultate, & tunc accepta postrema sede, ut liquido constaret illum non iudicem sedere, sed expectatorem, ministrum, & custodem synodalis autoritatis. Sic Theodosius ille minor scribens synodo Ephelinæ primæ, post alia subiicit. Illicitū nāq; est eum, qui nō sit ex ordine sanctissimorum episcoporum, ecclesiasticis admisceri tractatibus.

Audi Lector quid cognoscat, & dicat Imperator. Nunquid sui iuris esse, ut pŕsedeat, aut intersit synodalibus cognitionibus? Minime, sed affirmat illicitum, ut qui nō sit ex sacerdotali ordine ecclesiasticis admisceat tractatib?.

Idem exemplū secutus est Martianus princeps Christianissimus in Chalcedonen. synodo, cū eius instantia ex Nicæna urbe, ubi beati Leonis autoritate secundo congregatum erat uniuersale concilium, translatus est ad Chalcedonam pro maiori cōmoditate imperialis pŕsentie.

Idem agnouit & cōfessus est Theodoricus rex Gottorum (parum alioqui orthodoxus) in concilio quodam, quod in causa Symachi Romani Pontificis Romæ celebratum est. In quo cum concilium diceret a se iudicari non posse primæ sedis Episcopum, prouocabant aduersa

Reges & Cæsares se subiiciunt maiestati cōsultorū.

Q V A R T A

rius ad regis arbitrium, ille siue tantorum patrum exemplo permotus, siue diuinitus inspiratus, respondit, ad synodum solam pertinere in tanto negotio sequenda prescribere, nec ad se quicquam reuerentia de ecclesiasticis rebus pertinere.

Hoc idem statuere patres in octava synodo generali in ca. 17. in hunc modum. Illud autem tanquam per os sum quiddam ab auribus nostris repulimus, quod a quibusdam imperitis dicitur, non posse synodum absque principali presentia celebrari, cum nusquam sacri canones conuenire seculares principes in conciliis sanxerint, sed solos antistites.

In eodem concilio in fine in allocutione Basilij Imperatoris ad totam synodum, fateretur ipse Imperator, non datum esse his, qui civilibus officiis mancipantur dicendi quicquam penitus de ecclesiasticis causis, sed tale munus esse tantum Pontificum & sacerdotum. Nunquam a fundata ecclesia usque ad hanc diem tenuerit alium locum in conciliis principes laici.

Deinde hoc ipsum suadet ipsa ratio, quoniam (ut supra ostendimus) solius Pontificis Romani est congregare synodum & definire, siue exequi quae in concilio tractantur. Tractantur autem quaestiones fidei, & grauiiores aliae causae, quae ad religionem nostram pertinent, haec autem neuiquam tractari possunt per seculares ordines, qui non sunt idonei ad haec ministeria sacra cognoscenda: ergo ad eos non potest ius aliquod pertinere, quo iure interesse debeant conuentibus synodalibus.

Item solus Episcopus Romanus est praesens, &

C O N T R O V E R S I A.

caput in ecclesia uniuersali, ergo ad illum solum pertinebit uocare pro qualitate negotij consiliarios, quos ille idoneos iudicauerit, sed qui sunt ex ordine laico, siue principes, siue reges non sunt tales, ergo ut cognitores negotiorum neuiquam sunt uocandi.

Si secundo contra hoc obijcias quod in actionibus sextae synodi uniuersalis legitur presidente Constantino magno Imperatore, & praesidentibus patricijs, & consulibus &c.

Ad hoc responderetur fecisse Constantinum quod fecit Martianus in Chalcedonensi synodo, & Magnus ille Constantinus in Nicana, nempe sedisse uelut custos & proctetor concilij, ut imperiali auctoritate a factionibus improborum, & seditiosis tumultibus tutaretur concilium, ne simile aliquid accideret quomodo in Ephelina synodo, quae plena fuerat seditiosis tumultibus. Et mirari desines cum intellexeris ea tempestate nec electionem Romani Pontificis haberi ratam, nisi imperiali auctoritate, uel eius uices gerentis in Italia probares. cum tamen perspicuum sit hoc neuiquam pertinere ad secularem aliquam potestatem. Omitto quod in exemplaribus praedictae synodi multa sunt per episcopos orientis falsata & corrupta.

Si obijcias tertio, & urgentius quod Nicolaus Papa primus arguens Michaellem Imperatorem eo quod interfuerat synodali iudicio, quod damnatus fuerat Ignatius, sentit sub hac forma. Vbi nam legistis Imperatores antecessores uestros in synodalibus conuentibus interfuisse, nisi forsitan in quibus de fide tractatum est,

Quomodo fecerint Cæsares in concilijs.

QUARTA

que uniuersalis causa est, & ad omnes omnino Christianos pertinet. Hec ille. Quibus uerbis uidetur innuere, quod synodalibus iudicijs, que peraguntur de quaestionibus, & negotijs fidei Imperatores & seculares Principes interesse possint & debeant.

Pro intelligentia, ppositę obiectionis annotata, q in triplici differētia occurrunt causę, propter quas peraguntur synodales conuentus.

Primo ubi occurrunt quaestiones & negotia fidei.

Secundo ubi occurrunt aliqua, q pertineant ad reformationem ecclesiasticam.

Tertio, sunt etiam interdum Episcoporum peculiare causę, & iudicia.

Quādo principes seculares concilia inter-esse possunt.

Quod ecclesia Christi hactenus obseruauit fuit hoc: quod in tractando primo genere causarum, eo q cōmunes sint, admissum est, ut intersint principes seculares, non tamē suo iure, sed petita Episcoporum licentia (ut Constantini exemplo demonstratum est) in his interfuer aliquando, non tamen ut cognitores, aut iudices: sed ut fautores, & synodalis definitionis assertores aduersus hostes pietatis, & orthodoxę fidei. At in concilijs, in quibus secundi & tertij generis tractantur causę, nec decet nec honestum est, immo scandalosum est interfuisse seculares, ac laicos. Indecens ualde est uerenda patrum detegi coram filijs, nisi Cam illum filium Noe imitari uelimus, & maledictionem cum illo suscipere, qui nō erubuit uerenda patris sui reuelare. Ex ecclesiasticis autē ordinibus uocabitur ad cōcilia Pontifex Roma-

CONTROVERSA.

nus, quos sua prudentia idoneos iudicauerit, Episcopos, presbyteros, uel monachos.

Postremo subnascitur qstio illa, uulgatissima quidem, sed difficilis: An Romanus Pontifex possit iudicari, siue rei personam sustinere in concilio, aut in ecclesia, siue congregatione aliqua fidelium, ut uolunt nunc Lutherani, & instanter perunt.

An Papa possit iudicari ab ecclesia.

Hoc primum uidetur contra ipsam rerū naturam oues in pastorem suum posse sibi prestare auctoritatem iudiciariam, & subditos in principem sibi diuinitus cōstitutum esse superiores, qui solius Dei & Christi (cuius inter nos agit uicarium) uidetur iudicio subiectus, & ideo eius solius referendus tribunali.

In contrarium clamat ratio & turba multorum, q in casu notori & incorrigibilis criminis, & publice scandalizantis ecclesiam etiam Papa iudicio uniuersalis ecclesię efficiatur obnoxius, alioqui Christus non satis prospexisset ecclesię in similibus periculis.

Hanc controuersiam uoluerunt absolvere, qui in Constantiensi, & Basiliensi multitudine congregati sunt patres, intrepide definientes ecclesię & uniuersalis concilij iudicio Papam in similibus casibus obnoxium, & ab eodem posse deponi, & in ordinem redigi. Putauerunt illi patres auctoritate generalis concilij regulandam omnem auctoritatem ecclesiasticam etiam Papalem, ut in suis decretis uidebis in compēdio. Sed horum sententia q falsa sit puto me satis bene demonstrasse, & adhuc demonstrabo. Quos secuti sunt & nunc se-

QVARTA

quantur multi, potissimum eorum, qui dicuntur esse ex professione iuris canonici, aut ciuilibus.

Alterum est in controuersia omnium, quod quamuis prima autoritas in ecclesia sit Petri, & successorum eius ex iure diuino, cui subiecta debet esse uniuersalis ecclesia cum membris suis, an ab hoc canone generali possit excipi casus aliquis, ut si Papa sit hæreticus, quem casum omnes excipiunt. Vel si Papa suo exemplo scandalizet ecclesiam, essetque adeo incorrigibilis, ut tenderet in euidentem ecclesie perniciem, an tunc eorum auctoritati subesse cogeretur.

Quo fundamēto excipit casus heretis quo iudicet Papa.

Quanta uarietate tractetur questio, puto neminem fugere, tantum si sit mediocris theologus. Canonistarū una est & cōmunis sententia, in casu heretis Papam subesse humano iudicio, fundamentum sumentes ex cap. Si papa. 40. D. in quo dicitur. Cunctos iudicaturus est, ipse à nemine iudicandus, nisi deprehendatur à fide deuius &c. Canonistis sufficiens argumentum est, quod Gratianus in suum uolumē decretorum illud infarserit undecumque sit desumptum.

Theologorum maxima pars amplexa est hanc sententiam, sed putarunt leuius esse fundamentum istud, quo nituntur canonistæ ad tantam assertionem: ideo aliud aliis ex iure diuino petendum iure optimo existimarunt. Quoniam si ex iure diuino Petri & successoribus illius datam supremā iurisdictionis auctoritatem supra uniuersam Christi ecclesiam demonstratū est: ergo si aliquo casu, tunc uer-

CONTROVERSIA.

sa, successor Petri fiat uniuersali cōcilio subiectus, iuris diuini dispositione id fieri oportet: quoniam contra dispositionem iuris diuini nihil potest humana exemptio: sed nulla est dispositio iuris diuini circa hoc, ergo in nullo casu iudicandus est ab ecclesia Papa. Quis ergo suo sensu citra iuris diuini auctoritatem potest excipere casum aliquem, etiam si alioqui uideatur maxime rationi consentaneus?

Cardinalis Caietanus in opusculo specialiter hanc sententiam asserens, sed insufficientiam fundamenti uidens: & inefficiam rationum considerans, solum casum hæresis dicit exceptum, in quo Papa iudicari debet, & deponi si oportuerit ab ecclesia, seu concilio, ut ex iudice in eo casu fiat reus, & ex superiori, fiat inferior. Quare notat aliam rationem, pro qua præmittit supponendum unum, scilicet, quod ad esse Papam exiguntur quedam cōditiones necessariæ simpliciter, sine quibus nulla ratione potest aliquis esse Papa, ut sunt istæ. Quod sit Christianus. Deinde quod sit uoluntarius & consentiens.

Aliæ sunt non simpliciter necessariæ, sed congruentes, & de bene esse: ut ille quas requirit Dominus à Petro. Prima excellens & singularis quidam dilectio. Secunda diuinæ legis scientia. Si desint istæ, erit malus Papa, sed erit Papa. At si priores desint, iam non erit Papa. Hinc colligit: Sed si sit hæreticus deest prima simpliciter necessaria conditio de requisitis ad esse Papam, ergo hoc solo casu heretis potest deponi Papa. Hec Cardinalis post alia multa in opusculo.

Examinantur
rationes Car-
dinalis Caiet.

Sed utinam sit tā uera & efficax ratio ista
q̄ est arguta, & authoris ingenio digna. Quo-
ntam si quis dicat secundam conditionem, sci-
licet, ut sit consentiens, esse quidem necessariā
ut fiat Papa, nō tantum simpliciter necessariā,
hoc est: postq̄ factus est Papa, non capio quo
modo probaret quod assumit. Quoniam ut fiat
Papa necesse est, ut sit uoluntarius: sed postq̄
factus est Papa unde p̄baret esse necessariam
conditionem, ut permaneat Papa, quia siue cō-
sentiat, siue poeniteat æque manet Papa, sicut
in baptismi & aliorum sacramentorum susce-
ptione in fieri necessarius est consensus, sed in
facto esse non est necessarius, ut in contrāctū
matrimonij facile uidetur, ut Petrus sit mari-
tus Marię, necessarius est cōsensus: sed postq̄
factus est semel maritus, siue consentiat, siue
poeniteat, manet maritus.

Altera conditio est simpliciter necessaria in
fieri, & in facto esse, ita si per impossibile desi-
neret esse Christianus, simul desineret esse Pa-
pa, sed Christianum esse, pender a charactere
baptismi indelebili, cui non contrariatur hære-
sis, sed magis supponitur ad illā (nemo enim
est hereticus nisi sit Christianus) non ergo per
heresim deponitur Papa, quādo manet, ut cūq̄
Christianus per characterem. Sic harum dua-
rum conditionum utraq̄ est necessaria, ut ali-
quis per electionem fiat Papa, sed iam factus
Papa, ut idem permaneat, altera est necessaria,
altera uero minime.

Deinde hæc ratio non solum demonstraret
Papam posse deponi in casu h̄resis, sed conti-

nūo cum est h̄reticus, iam non esse Papam,
quia iam desinunt adesse conditiones neces-
sarie ad esse Papam, quibus absentibus non ma-
gis potest esse Papa, quā homo potest mane-
re homo absente anima: & tamen iuxta Cardi-
nalis Caiet. sententiam si Papa incidat in h̄re-
sim est, & manet uere Papa donec deponatur,
& per consequens iuxta illum simul se cōpa-
tuntur in eodē h̄resis & Papalis autoritas.
Sic alluditur Cardinalis ratio ab Alberto Cā-
penfi in sua hierarchia, sed infra stabiliemus
predictum fundamentum.

Habemus in hac quæstione magne authori-
tatis aduersarios patres illos concilij Constā-
tien. & Basilien. & tot illorum cōciliorum de-
fensores & assertores. Quocirca nō ex rationi-
bus humanis, quę in hac parte sunt parū effi-
caces, sed ex ipsa traditione patrum, & sacrorū
conciliorum inuestigemus ueritatem.

Casum predictū h̄resis omnes tam Theo-
logi, q̄ canonistę merito putant esse exceptū,
ut nō obstante iurisdictione p̄sidis supra ec-
clesię membra, occurrente tamē eo casu, eccle-
się & uniuersalibus concilijs competat iuris-
dictionis autoritas in suum p̄sidiū cui alio-
qui subijciatur. Tantum ambigitur & inquiri-
tur, an præter hunc casum h̄resis sit alius ca-
sus ob quem caput totius ecclesię humano iu-
dicio sit obnoxius. Ad quam quæstionem re-
spondetur cum magna caterua theologorum,
q̄ non est alius casus, in quo in Episcopū Ro-
manum competat alicui aliqua iurisdictionis
autoritas.

Q V A R T A

Pro demonstratione huius statuiamus illud, Petrum à Christo constitutum uniuersalis ecclesie pastorem, & prelidem cū suprema iurisdictionis autoritate, & indefectibilis fidei singulari priuilegio & Petro ut in officio, ita etiā in omnibus alijs, quæ ad officium illud pertinent, & sunt necessaria succellisse, & succedere Romanos Pontifices, & per consequens sicut Petro, ita alijs Romanis Pontificibus subesse uniuersalem ecclesiam, utpote quæ ab illis est pascenda, & gubernanda, & non uice uersa. Ipsa autem rerum natura & ordo non paritur ut subditus, & inferior in suum ppositum iurisdictionis autoritatem exercent, ergo si aliquo casu hoc licet ecclesie in Petrum, aut aliquem successorem illius, ut si criminofus sit, aut uita sua scādalizans ecclesiam, necesse est eo casu exemptam fuisse ecclesiam à Christo à lege subiectionis, quæ ab alio excipi non potuit, sed nullus casus potest demonstrari exceptus à Christo, ut subditus exercent iudiciariam potestatem supra prelatum suū, sed econtra districte preceptum est ut uniuersi Christi fideles suis p̄latis obediant, etiam discipulis, ut dicit Petrus, & Dominus in euangelio: super cathedram Moyfi sederunt &c. quæ dixerint uobis facite &c.

Math. 23.

Vides quod propter operam, uitamq; perditam prelatorum nobis non licet debitam illis obedientiam denegare, sed omnia, inquit, quæ dixerint uobis seruare & facite &c. Qui uero ecclesie nomine in concilijs arrogant sibi iudiciariam autoritatē in uniuersalis ecclesie

C O N T R O U E R S I A.

principem, & pastorem, nescio cuius personā assumunt nisi Cham, qui uisis & non cooper-tis uerendis patris sui maledictionem meruit accipere: quanto magis merebuntur tales accipere, qui nō solum uident, sed etiam scrutantur. Vniuersalia concilia, quo titulo possint presumere iudiciariam autoritatem in suū caput, & uicarium Christi, non satis intelligo.

Primum suo nomine nō possunt, quoniam in scripturis nullum est uerbū, quod proprie de eis, aut de eorum autoritate loquatur.

Secundo, nec nomine uniuersalis ecclesie, à qua nullam cōmissionem proferre poterunt.

Tertio, ostendimus omnem conciliorū autoritatem depēdere ab autoritate sedis apostolicæ, & Romani Pontificis, quæ si desit, aut resistat, nō iam concilia, sed conspirationes, & illicitos conuentus, & nullius omnino mōmēti esse ex prædictis perspicuum est.

Multis exemplis antiquorū conciliorū poteramus istud confirmare, sed insigni facto concilij Sinuesani. 180. Episcoporum in Campania congregati, ob causam Marcellini pontificis nolo sub silentio præterire. Marcellinus in seculissima illa, mota per Diocletianū persecutione ad impia pertractus sacrificia, metu suppliciorum thura coniecit in exsecrādas aras. Propter grauissimum ex eo opere natū in ecclesia Dei scandalum, sanctorū patrum Sinuesæ campaniæ urbe conuenit concilium: ad quod ipse Marcellinus, non pontificali sed pœnitenti habitu et amictu, sacco cilicioq; indutus ingreditur synodali se subiiciens iudicio culpā suam,

Synodus non
uult iudicare
Marcellinum
p̄ idolatriam.

Q V A R T A

nec negans, nec excusans, sed palam aperiens. Verum in tanto concilio, qui illū iudicare præsumeret, etiam consentiēte idololatrię & negati nominis Christiani crimē, nemo inuentus est. Sed dicebant uno ore omnes: Quoniā prima sedes non iudicabitur à quoq̃. Noli ergo audiri in iudicio nostro, sed collige causam tuam in sinu tuo, tuo ore causam tuam iudica, non nostro iudicio. Tandem cū à sancto concilio aliud impetrare non posset, hanc in se ipsum statuit, & exsecutus est sententiam, ut qui negationis in cōstantia Christi scandalizauerat ecclesiam: eandem confessionis suę cōstantia ædificaret. Quare Romam reuersus, & fiducia liter agens, etiam Diocletianū ipsum magna libertate corripuit, cuius iussu, cū tandē duceretur ad martyrium, Marcellū presbyterum suum, & in episcopatu successorē admonuit, ne corpus suū sepulture ecclesiasticę traderet, qua se obnegatū Christū reputabat indignū.

Synodi sacerdotales nō audent iudicare Pontifices Romanos.

Simile quiddā factum est cum Sixto prædecessore illius beatissimi Leonis in frequentissimo concilio Romę congregato (procuratē Valentiniano Imperatore) cū grauiā crimina obijcerentur ab emulis suis. Vide in Compendio. Nec secus factū est in causa Symachi Papę in concilio congregato procuratione Theodorici regis, ut de his, quę obijciabantur ab aduersarijs, synodaliter iudicaretur. At congregati in concilio Episcopi una uoce dixerunt. Symachus Papa sedis apostolicę præsul ab eiusmodi oppositionibus, quibus est impetitus quātum ad homines respicit, sit immunis, & liber

C O N T R O V E R S I A .

cuius causam totam Dei iudicio referuamus, quia inconfesso est, nō licere homini aduersus Romanum pontificem dicere sententiam &c. Hęc in synodali definitione eiusdē concilij, cui sententię subscribunt uniuersi Ep̃i præsentis.

Accedet huc quod factū est cū Leone, eius nominis, tertio à concilio Romę cōgregato in præsentia Caroli magni. Idē omnino, quod cū pmissis pontificibus fecerunt notata cōcilia.

Habes etiam de hoc in octaua synodo generali in ca. 21. Vbi definitur à patribus quāta reuerentia agendum sit, siqua contra summum pontificem Romanum cōtrouersia oriat̃ur. In eadē etiam synodo actione septima dicunt patres, propter solam causam hæresis licere inferioribus contra maiores agere.

Si rationibus humanis uelis hanc partem iuuare, nō minus apparebit firma. Primo dic mihi Lector, si nulla ratione possunt cogi concilia nisi per pontificem, nec habent robur ali-quod nisi ab illo, qui fieri potest ut ipse iudicetur per illa? Item cū pleriq̃ eorum qui aduersam partem opinantur, dicant (cōcilia sola humana auctoritate introducta) quomodo dicūt per illa iudicandū pontificē diuinitus institutum? Item ecclesia est respu. optime instituta, si hanc auctoritatē haberent oues in suū pastore, esset ipsissima Babylon, ut consideranti erit perspicuū. Item sua iura clamant, q̃ facta Papę tantum à Deo iudicātur, & q̃ prima sedes non iudicatur à quoq̃, & in puerbio est apud illos: Erubescimus sine lege loqui, cur hoc loco tātopere gaudent sine lege loqui? Imo con-

Q V A R T A

tra leges diuinas, & antiquas patrum sanctio-
nes, ut ostendimus, tantum propter unam, aut
alteram glosam, quæ dixit, quod Papa in casu cri-
minis incorrigibilis, & scandalizantis ecclesiã
potest deponi, uoluerunt inducere in ecclesiam
nouũ hoc dogma: Quod uerum sit, an falsum,
utile, an inutile Deus uiderit: hoc tamen certũ
scimus, quod hac causa post congregationem Ba-
siliensem nulla sunt celebrata concilia, & timeo
nulla, aut rara legitima celebranda nisi Chris-
tus secus prospexerit ecclesiæ suæ.

Hoc unum puto me tibi ostendisse Lector
Christiane eiusmodi uoces Papæ, si fuerit abu-
sus sua autoritate, iudicandum à concilio, &
in crimine scandalizante ecclesiam corrigendũ
ab illa, & similes quibz passim nunc utuntur
multi, esse nouas uoces, inauditas & ignora-
tas ab ueteri ecclesia, incognitas à patribus.
Quid ergo nunc parere possint presentis eccle-
siæ disputatores, quod olim ignorarint patres
in antiqua ecclesia, tibi permitto iudicium: mi-
hi sat est ad huiusmodi uocũ nouitates cauẽ-
das, nuperas uoces esse, & post Constantien-
sem, & Basiliensem congregationẽ natas. Hoc
ipsum facio in omnibus, quæ infelicia secula
præsentia pepererunt, uel pariunt, si contingat
in aliquo ab antiquis dissidere, qualia sunt mul-
ta, quæ & si dolens, prudens tamen prætereo,
ne mouerim camerinam.

Ex omnibus prædictis colligitur, nullũ esse
criminis casum, in quo ecclesiæ uniuersalis pa-
stor iudicari, aut deponi possit ab ullo Episco-
porum concilio. Casum tamen heresis omnes
excipiunt.

C O N T R O U E R S I A .

excipiunt. Multi tantum argumentum fumen-
tes ex ca. si Papa. 40. D. Canonistæ nihil aliud
respiciunt, quàm si in uno aliquo capitulo iuris (ut
illi aiunt) aliquo modo indicetur. Theologi, quæ
ad rationem & diuinas scripturas magis attẽ-
dunt, intelligentes difficultatem, quã hæc asser-
tio implicat, aliquid sublimius autoritate Bo-
nifacii martyris citati à Gratiano inuestigant.

Quod autem Papa hereticus esse possit, nemo
est qui ambigat, perinde quasi sæpe fuerit: ideo
multi putant eiusmodi Papam hereticum non
ab ecclesia aut concilio iudicandum, aut depo-
nendum, sed ipso iure diuino priuatum autho-
ritate Papali ob heresim. Quoniã hæc pugnant
inter se ut sit Papa & hereticus, & cũ nulla hu-
mana autoritate iudicari possit, consequens
est eo ipso, quod cadunt in heresim iure diuino pri-
uatos autoritate Papali. Habent alias ratio-
nes quas recenset Cardinalis Caietanus in suo
opusculo cap. 17.

Alijs durior uidetur ista sententia, nolunt, eo
ipso quod labatur in heresim priuatum iure diui-
no autoritate Papali, sed opus esset ut priue-
tur per sententiam ecclesiæ, aut concilij. Hanc
Cardinalis Caiet. contendit probare in tracta.
suo cap. 19. & 20. multis rationibus, omnium
potissima est hæc,

Episcopus hereticus corde tantum nõ con-
tinuo priuatur iurisdictionis autoritate, ergo
nec Papa, cum nõ debeat esse deterioris condi-
tionis quàm inferiores Episcopi. Hac ratione colli-
git Papam hereticum non ipso facto deposti-
tum sed deponendum.

Achilles Ca-
nonistam, quod
in textu,
uel in glossa cõ-
tinetur.

Q V A R T A

Secundo addit, q. Papa maris Papa in nullo casu superiorem iudicē in terris habeat. Intelligens autem q. ista non possint coherere, q. Papa hereticus sit deponendus, & q. nullum habeat in terris iudicem manens Papa. Commiscitur ministerialem quandā auctoritatem in ecclesia & cōcilio generali, cui Papam subesse dicit quo ad solam depositionem, & in solo casu heretis incorrigibilis. Ministerialem autem hanc potestatem esse uult non super ipsam auctoritatem Papalē, sed super applicationē, aut unionem eius ad hoc suppositū Petri aut Clementis (qualem auctoritatem habet nunc ecclesia in electione Episcoporum & ipsius Papæ) non quidem super auctoritatem Episcopalem aut Papalem, quæ a solo Deo est, sed est ministerialis quædam potestas ad illam p̄uia, sicut Papa cōstituit Papa a conuentu Cardinalium ministeriali quadam auctoritate, quā potestatem electiuā possis dicere, ita destruitur ab ecclesia simili ministeriali auctoritate.

Sed hæc ratio q̄ multis partibus claudicat, quanta sumat ambigua nemo nō uidet. Primum illud, quod Episcopus hereticus mentalis non priuatur auctoritate aliqua, nec punitur aliqua pœna ecclesiastica egre recipiunt Canonistæ cum 24. q. 1. c. Dicimus scribatur absolute omnes hereticos & schismaticos nihil habere potestatis & iurisdictionis.

Secundo quod additur, secundū actum interiore nullum hominem subesse humane auctoritati, de hoc scimus antiquam esse scholasticorum controuersiam, & adhuc forsan lis

C O N T R O U E R S I A.

sub iudice est. Adrianus Papa sextus nō æquamiter fert eam sententiam.

Tertio conueniebat maxime, ut probaretur q. illa eadem potestas ministerialis (quā cōmunicatur Cardinalis) suo iam defuncto officio: & postq̄ suo ministerio a Deo alicui collata est illa Papalis auctoritas, rursus possit auferre eandem; aut aliquā efficaciam habeat ad eius ablationem a suo subiecto, quod in similibus minime inuenimus. Est. n. in ministrantibus sacramēta ministerialis quædam potestas super sacramentorum ipsorum proprios effectus: sed postq̄ horum ministerio effectus illi supernaturales a Deo inducti sunt; iam non sunt amplius in eorum potestate, nec possunt auferri a subiecto, sicut potuerunt ab initio introduci. In uinculo matrimonij est satis p̄spicuum, pendet. n. in initio a uiri & mulieris cōsensu; quorum tamen quius mutuo consensu dissolui minime potest. Quod fidemus ad eandem illam ministerialem potestatem pertinere electionem Papæ, & applicationē huius Papalis auctoritatis ad hanc personam: ita & depositionem, & separationem eius ab eodem. Certum est ad uniuersalem ecclesiam non pertinere electiuam potestatem Romani pontificis, nec unq̄ ab assumpto Christo ad hunc usq̄ diem pertinuisse (nisi forsan in uno casu) sed ad solum clerum Romanū, & populū. Populus exclusus est propter illius & insolentia, & dissidia, relictus est solus delectus clerus (quos Cardinales nunc appellamus) quare penes eosdē deberet esse potestas illa depositiua Papæ hæ-

Q V A R T A

retici, & non penes uniuersalem ecclesiā, quod nemo tamen dicit.

Deinde quomodo hæc cohæreant posse ecclesiā, aut concilium deponere Papam hæreticum, & in nullo casu habere authoritatē super ipsum, nō satis intelligo. Quoniam si deponendus est, necesse est ut in illum proferatur a cōcilio depositionis sententia, & pconsequens q̄ Papa rei, & concilium iudicis induat personā. Deinde depositio ordine iudiciario necesse est fiat, sed ordo iudiciarius obseruari minime potest sine aliqua coactiua potestate super Papam deponendum, ut citetur ad iudicium, examinetur iudicialiter, cogatur ad interrogata respondere, tandē conuincatur de crimine hæreticos &c. Dicere concilium habere uim coacti uam non supra Paulum aut Iulium, sed supra unionem Papalis authoritatis, & hoc in casu dūtaxat hæresis, nescio si tam simpliciter & uere dicatur, q̄ acute. Cū citatur Paulus & examinatur, & cogitur respondere, hæc super Paulum, aut super unionem authoritatis Papalis ad Paulum exercentur? Nō ne super Paulum? Certe talia uidentur magis sophistice, q̄ theologicè dicta.

Vides Christiane Lector q̄ multis perplexitatibus inuoluatur hæc assertio?

Ideo alij secus explicant hunc nodum. Putant falsum esse fundamentū illud, quod supponitur tanq̄ uerum, puta q̄ Papa possit esse hæreticus, quod nec fuit unq̄, nec erit, nec potest esse secundū legem a Christo ordinatam, quia exauditus est pro sua reuerētia Christus.

C O N T R O U E R S I A.

rogans patrē, ne deficeret fides Petri propter necessitatē totius ecclesiæ, ex qua ad illius authoritatē, & definitionē referenda est omnis fidei questio. Quod n. ab initio non fuit ab ipso Petro usq̄ ad præsentem pontificē Romanus Episcopus hæreticus, sed quorquot infamant hūc? criminis fuisse reuera orthodoxos, & catholicos, putant rei euidētia posse demonstrari. Hunc modū secutus est & Albertus Cāpensis in sua hierarchia, uir uere catholicus & doctus. Quare iuxta prædictum modum puto hoc subiiciendum Paradoxum.

Ecclesiasticę hierarchię princeps Episcopus Romanus nullo criminis casu suorum subditorum iudicio potest fieri obnoxius. Nam hæresis casus ne locū aliquē in eo haberi possit, Christus misericorditer suę prouidit ecclesiæ: ob alia autem crimina ferendos, nō ferendos esse a suis subditis prelatos certum est. Probat paradoxum: quoniā oratio Christi ad patrē, ne deficeret fides Petri, ad successores illius necessario debet pertinere: quoniam non tantū pusilli illius gregis curā gessit, sed multo magis uniuersæ ecclesiæ per orbē terrarum propagandę necessitati prospexit, ergo priuilegium indefectibilis fidei impetratum a Christo est in Romana ecclesia, & in Romano pontifice, sicut fuit olim in Petro. Cōfirmatur ipsa euidētia, quoniā unica cathedra Petri conseruata priuilegio diuinæ prædicationis: nulla unq̄ hereticæ prauitatis contagione infecta fuit, sed fidem, quam a principib? Apostolorum Petro & Paulo accepit, illibatā semper cōseruauit.

Q V A R T A

Secundo si omnis fidei questio, & omnis controversia suborta in ecclesia ad Romanū pontificem referenda, & eius iudicio terminanda est, quā & uniuerſi necessario sequi debemus fideles, quomodo Christus puidisset ecclesie suae, si nullo singulari priuilegio donatum reliquisset Vicarium suū, quem solum uoluit esse omnibus fidelibus orthodoxae fidei regulā & magistrum? Si ille ut unus nostrum errare permitteretur in fide, quomodo omnis fidei questio ad eum referenda est? Aut quomodo eius iudicium, & sententiā nos sequi oportet, qui nihilo plus habet q̄ nos? Aut q̄ potest confirmare ceteros fratres, si eq̄ labi potest, ut illi labantur?

Math. 16.

Tertio ex uerbis illis Christi ad Petrū, Super hanc petram edificabo ecclesiam meam, & portę inferi nō preualebunt aduersus eam, nō incongruenter probatur, in quibus uerbis primo Petrum caput ecclesiae cōstituens, Petri cognomen indidit. Secundo subiecit, & portę inferorum, hoc est, haereticis aut infidelitas, nō preualebunt aduersus illam, ubi necesse est, q̄ petram aut ecclesiam intelligamus. Ex utroq̄ autem colligitur, illam petram supra quā fundatur ecclesia esse firmam & indefectibilem: quoniam si illa firma non est, quomodo subsisteret ecclesia, quae illi fundamento innititur? Confirmatur: Si contingat, Papa schismaticus, aut hereticus, quomodo potest esse Papa, quoniam eo ipso diuisus est, nec cōmunicare ei, sed euitare debemus. Confirmatur secundo, quoniam plurimorum doctorum sententia, haeticus nō habet auctoritatem ecclesiasticam.

C O N T R O U E R S I A .

Quarto, Nōnihil inuat & illud, q̄ uolens Dominus pronunciare Petrū caput in sua ecclesia exegit fidē ab illo dicens (uos autē quē me esse dicitis.) respondet Petrus: Tu es Christus filius Dei uiui. Istud est quod necessario supponitur, ut super hominē constitutur ecclesia Dei. Math. 16.

Vnū est quod contra hoc apparenter potest obijci, q̄ habuerit ecclesia aliquos Romanos pontifices hereticos, u. g. Marcellinū, Liberiū, Felicem secundū, Anastasium secundū, Ioannem. 22. Honoriū, quibus annumerant aliqui Benedictum. 11.

De Marcellino iam diximus q̄ falsō nota haereseos inuratur a quibusdā. Scandalizauit quidem ecclesiam, sed illam post ad cor reuersus edificauit glorioso cōsumatus martyrio. Liberio etiā falsō impingunt haereseos crimen, cuius extant pro fide multa certamina, extant persecutiones & exilia ob defensionē rectae fidei. Probabunt forsan illum uictū exilij tædio & sic haeticorū se cōmunionē polluisse, sicut probabunt Marcellinum uictū metu tormentorum, sed hereticum fuisse nunq̄ probabitur, istud nō est esse haeticum. Haeticus separat se ab ecclesia, quā non uult audire, quoniam rectius se sentire & credere presumit q̄ ecclesia, ideo haereticus Græce, Latine, electio appellatur, electio scilicet alicuius nouitatis, aut singularis opinionis a cōmuni ecclesie sententia. Electio autem certam scientiam importat, qui autem hoc facit, nō audit admonentem ecclesiam, de quo tunc certi erimus, si post unam, aut al-

Q V A R T A

teram correctionē ecclesię, in sua persistat sententia, tunc certo est hereticus. Potest esse ut q̄s erret in fide, & non sit hereticus, ut de se dicit Aug. errare quidē potero, at hereticus esse nō potero. Si ignorans se errare à fide ecclesię cū admonetur ab illa, & sit certior cōmunem ecclesię sequitur sententiam abiecto singulari, & proprio sensu, is errat, sed nō est hereticus. De Liberio sic scribitur histo. eccle. li. 10. ca. 27. Liberius urbis Romę Episcopus Constantio Arriano uiuente ab exilio regressus est. Sed hoc, utrum acq̄uerit uoluntati suę ad subscribendum an de populi Romani gratiā à quo proficiscens fuerat exoratus, indulserit, pro certo compertum nō habeo. Sed in histo. Trip. li. 5. ca. 18. scribitur, q̄ propter preces & clamores mulierum Romanarum, & populi reuocauit illum ab exilio Constantius Imperator.

De Felice secundo, falsi sunt aliqui, ut putō in nomine Felicis, cuiusdam intrusi à Cōstantio heretico Imperatore pro Liberio, cum Liberius exularet pro fide catholica. Sed hic non est enumerandus in catalogo Romanorū pontificum. De quo tamē scribit Theodoretus in histo. Trip. lib. 5. ca. 18. Felix primus sub Probo Imperatore martyriū consummauit. Felix secundus sub Zenone preffuit ecclesię Christi circa annum Domini. 486. in qua sententia est Archiepiscopus Florentinus.

Anastasium secundū infamauit Gratianus decretorū cōpilator. D. 19. c. Anastasius, & 1. q. 1. c. Dictum est, recensens inter hereticos, & damnatos Pontifices, quia cōmunicauit Pho-

C O N T R O U E R S I A.

tino diacono heretico. Sed puto hęc desumpta ex historia quadam Romanorum pōtificum, quę exigua, aut nullam habet fidē apud peritos. Deinde si daremus istud uerū esse, quomodo probatur Pontifex hereticus, quia cōmunicauit cum Photino, quali non sit in potestate Papę restituere ad ecclesiasticam cōmunionem eos, quos eadē propter communionē cum ex cōmunicatis priuauerat. Certe ex epistola decretali eiusdē ad Anastasium Imperatorem liquet illum fuisse catholicum, cui magis puto credendum, q̄ auctori illi, à quo accepit Gratianus, quę de illo recenset. Habetur epistola in uolumine cōciliorum, in qua nihil est non catholicum & pium.

Arguitur etiam nō esse uerum quod de illo dicitur, quoniam & doctores Canonistę in. c. Secundum. D. 19. uariant in sententijs de ea re, ut licet ibi in glo. uidere.

De Benedicto. 11. nihil inuenio, quo uel minima possit hereseos nota inuri. Nouem mensibus sancte & pie administrauit pontificatum assumptus in Cardinalē ex generali magistro instituti beati Dominici. Deinde electus in Romanum pontificem.

De Ioanne. 22. uariant sententię historicorū, nescio quibus debeamus credere. Sed ego nolo adduci, ut credam tam imane crimē de quo piā, nisi aperte ecclesię iudicio de eodē notatus fuerit, quo nō est ab ecclesia notatus Ioā. 22.

De Honorio Papa, qui i sexta synodo inter hereticos recēsetur, magis miror, quoniam ex scriptoribus certissime fidei illorum temporū

Q V A R T A

nullus est, qui non dicat Honorium fuisse primum damnatorem eius hæresis de qua in ea synodo tractabatur. *Hic de fidei non nulla velt*

Simile quiddam factum est in quinta synodo, & de hoc queritur beatissimus Leo idem accidisse in epistolis suis. Brant. n. ad hoc multum proclives Græci, ut de eis testatur quinta synodus generalis Cōstantinopoli celebrata. Huc accedit epistola Agathonis, quā dicta synodus ut dictatam ab spiritu sancto amplexa est, & secuta in omnibus est, uelut orthodoxæ fidei regulam, quæ prædictū Honorium ab omni hæreseos nota prorsus uindicauit. Qui postq̃ diligenter enumerauit authores præfate hæresis de unitate uolūtatē, & operationis in Christo, nullam prorsus mentionem fecit Honorij, sed magis subiecit, dānatos illos ab Apostolica & Romana ecclesia, quæ Christi gratia & præsidio ab omni errore illibata semper permānet. Vbi astruit & docet, ex cathedra Petri nullam unq̃ prodisse hæresim, sed potius euāgelicæ & apostolicæ fidei rectitudinē in eadem fuisse cōseruatam. Quod qua fronte dixisset si Honorius ex eadē cathedra manasset, qui eandem, quam impugnabat hæresim publice docuisset & probasset, nō sit uerisimile. Hæc iuxta Campensem, & alios.

Hæc solutio non inuoluitur tantis perplexitatibus atq; aliæ præcedentes, sed utinam tam uera esset, q̃ est facilis & pia. Non ausim affirmare, nec est uero simile nullum episcopū aliquem Romanum fide errasse. Ad bonum universalis ecclesiæ, cui præfectus est, satis est per-

C O N T R O U E R S I A.

sonam publicā in rebus publicis & ad religionem pertinentibus non errare, ut supra semel explicuimus. Ideo potest & aliter diciq; in casu hæresis (si contingat) potest simpliciter processu iudiciario Papa ab ecclesia deponi, quod potest in hoc solo casu respublica Christiana, & hoc iure naturalis defensionis. Sic dicendo uitabis innumeras perplexitates, a quibus uis te poteris explicare, si aliter respondes, quāuis & hæc sententia suas patiat calūnias, sed in hoc loco nō est exigenda mathematica cognitio, in quo humanis agitur coniecturis. In re tam perplexa uolui plura proferre, ut expensis uniuersis lector eligat certiora.

Si autē roges quo fundamento excipiamus casum hæresis: Mihi placet fundamentum indicatum a Caietano, q̃ esse Christianū est conditio simpliciter necessaria, ut aliquis sit caput alicuius ecclesiæ. Hæreticus autem præcisus est ab ecclesia, & alienus a religione in qua designatus erat caput, ideo merito declaratus talis deponitur, sicut si inuentus esset Paganus, Iudæus, aut non baptizatus.

Contra assertas ueritates opponunt multiplicit̃er recentiores. Primo rationibus humanis, a quibus consulto abstinui in hac disputatione, quoniam in ista materia & similibus est infirmus modus arguēdi ex humana ratione, cum ista robur habeant, tantum ex institutione diuina, & traditione scripturarum. Secūdo quoniam in præp̃ti sunt eorum opuscula, quæ qui uolet libere potest legere, sed pponam ex illis duas, ut ex eis diuines & cæteras.

Q V A R T A

Prima. Ius naturæ docet ut respu. se defendat, ergo hoc maxime licebit quādo suus princeps desumit furiose gladium in perditionem reipub. ergo licebit eximere ab illo gladium, is autem est autoritas spiritalis illi cōmissa, ergo licebit illum ea priuare &c. Confirmatur, quoniam Aristot. astruit in. 5. Polit. illud esse liberæ communitatis, ut principem suum conuertentem se ad tyrannidem possit corripere, atq; amouere ubi desperata esset correctio, sed resp. Christiana est maxime liberæ, ergo si suus princeps &c.

Ad hoc respondetur, licere quidem ecclesiæ se defendere, sed cum modestia, & salua debita obedientia & reuerentia suis pōtificibus, uita to omni scandalo: libere, sed modeste admonēdo, & id per personas tales quarum sit grauis autoritas, uerū iudiciariā & superiore auctoritatem nobis usurpare nequaquā licet, nec hoc ullū ius nature docuit, sed maxime prohibuit.

Quod assumitur in confirmatione, fortasse est uerum in cōmunitate, quæ nulli alteri subiecta est, sed ex cōmuni cōsensu, & electione proprium habet principē, cuius autoritas ab ipsa cōmunitate desumpta est, secus ubi cōmunitas alteri subiecta est, sicut ecclesiā, quæ Christo subiecta est, a quo accepit eum p̄sidentē quē habet, cuius solius iudicio subiectus, reseruatusq; est. Ille nobis aduandus est, ille interpellandus, ut delinquentē Vicarium corrigat, aut magistratu amoueat, qui uere faciet uindictā seruorum suorum ad se clamantium, & sedabit tempestates, quibus nauicula hæc Petri la-

C O N T R O U E R S I A.

borare solet in hoc seculo. Non enim dormitat, nec dormiet, qui custodit Israel.

Secunda ratio. Cum Papa de scandaloso crimine infamatus est, tenetur ad sui purgationē canonicam, quoniam necessaria est illi, & conscientię, & famę integritas, sed purgationi subiectus si deficiat est iudicandus, ergo Papa potest esse reus. Sic Damasus se purgauit, & Symachus, & Leo. 3. Sixtus. 3. & alij q̄plures.

Ista ratio leuis est. Verum est Papā infamatum teneri ad sui purgationem debito charitatis, & eo purgationis genere, quæ ultro sumitur ad remouendū scandalum ecclesię, nō quæ a superiori iudice, qm̄ nullū habet ī terris &c.

Si contra hoc obijcias, quia leguntur multi Romani pontifices propter uitam perditā & scandalosam iudicati, & depositi, ut dicitur de Felice. 2. Ioāne. 12. Benedicto. 5. & Christophoro. Istud facile dilui poterat sic distinguendo assumptū. Depositos Romanos pontifices de facto, fateamur, de iure negamus, de quo hic tractatur. Quāq; nec assumptum est certū indubitātū Romanū pontificem de facto esse depositum, nam Felix ille nō fuit Pontifex, sed substitutus a Constantio impio & heretico Imperatore, & uiuente Liberio uero & indubitato pontifice. Sic nec Christophorus enumeratus fuit Papa. Ioannes. 12. deseruit ille cathedrā Petri, nō fuit depositus, quo deserēte, Romanus clerus cum populo elegerunt Leonē, sed parū post poenitentia ducti q̄ uiuente Ioanne (q̄uis scelerato) elegerunt contra ius omne aliū Episcopum elegerunt Leonē, & aggressi sunt redu-

Q V A R T A

cere Ioannem, quod minime tamē impetrauerunt: quo mortuo elegerunt Benedicū. s. Sed Leo electus ad Imperatorē confugit, qui ea re exasperatus Romā repetiit, & Romanos diuturna artissimaq; obsidione pressos ad deditiōnem coegit, & abducto Benedicō in Germaniam (quē in ipsa obsidione Romani in sede beati Petri cōsecratū de more collocauerunt) Leonem ui & armis intrusit in cathedrā beati Petri, quam nō diu uindice Deo occupare permissus est.

Ad eam rationem (quæ cū dubio proponatur de casu criminis scādalizantis ecclesiā, quia alioqui uideret minus prospectū ecclesię Christianæ, si nō posset deponi &c.) rōderur. Primo, Sūt alia media quib⁹ occurrāmus malo ecclesię, q̄ passim pponūt ab ecclesiasticis scriptorib⁹. Secūdo, Cū dicimus, Ep̄m Romanū Vicarium Christi, caue intelligas abesse Christum, nisi tantum iuxta corporis presentiam, Christus. n. p̄sens est ecclesię suæ, qui dixit, uobiscum sum usq; ad cōsummatiōem seculi. Et iterum. Non reliquam uos orphanos, uado & uenio ad uos &c. Quare non tantū quando corpore uersabatur ī terris, sed & nunc ipse est propriū ecclesię caput, ut Paulus docet Ephesios. Et ipsum dedit caput super omnia ipsi ecclesię, quæ est corpus illius &c. Et iterū, Vxo res proprijs uiris subditę sint, ueluti Dñō, qm̄ uir est caput uxoris, sicut Christus caput ecclesię, & quia caput totum corpus absoluit & perficit, sic spiritu Christi perpetuo regitur, uogetatur, & animatur ecclesia. Is ergo occurret

Ephes. 5.

Ephes. 5.

C O N T R O U E R S I A.

imp̄s pastoribus, cum cōtingat propter peccata nostra tales regnare.

Ceterū, in scripturis, p̄ tropū, capita uocant p̄sides, reges, populiq; procures, ut cū Saule loquens Samuel dixit: Nō ne cū paruulus es in oculis tuis, caput factus es in tribus Israel? Hoc dixerim propter Lutheranos incusantes nos, q̄ cū Christo capite singamus nos aliud secundum caput in ecclesia. Tercio ratio illa nihil te mouere debet, qm̄ longe maiora mala nascerent, si passim p̄ alijs criminib⁹ (p̄ter hęc sim) posset iudicari prim⁹ pastor à suis ouib⁹.

Postremo uolo te cōmonere lector ut caueas ab ea interpretatione, quā cōmenti sunt patres congregationis Basilienis, q̄ Papa est caput, supra particulares ecclesias, nō autē supra uniuersalē, cuius solus Christ⁹ est caput. Hoc est primo cōtra scripturā Math. 16. super hanc petrā ædificabo ecclesiam meam, haud dubiū quin loquat de uniuersali. Secundo est contra sententiā patrū expresse docentiū Petrum esse p̄sidentem in uniuersali ecclesia. Itē cōtra synodū Chalcedonen. q̄ aperte definit oppositū. Itē est quiddā inuoluens cōtradictionem, esse caput singulare, & nō uniuersalis ecclesię.

Quod allegatur ex concilio Cōstantien. nullius est momenti: qm̄ gesta illius congregationis nō sunt rata, nisi quæ pbauit Martinus. s. In bulla autē predicti Martini, nulla prorsus mentio fit eorū decretorū, quæ citant aduersarij, ideo non debent haberi firma illa decreta.

Controuersiarum finis.

Nō tantum sit pra particula res, sed & supra uniuersalem ecclesiam Papa ē caput.

